RADIO FREE EUROPE
EAST EUROPE RESEARCH & ANALYSIS

CZECHOSLOVAK UNIT

PREHĽAD TLAČE

Číslo: 115(XV) Dátum: 5.6.1972.

OBSAH

M. REDKOVEC (Pravda)	Pravda tvár zrady	str. 2
M. REDKOVEC (Pravda)	Emigrácia v previerke histórie	str. 5
red.čl. (Večerník)	Nezvestní	str. 6
M. REDKOVEC (Pravda)	Dejinná skúška charakterov	str. 7
M. REDKOVEC (Pravda)	Emigrácia nie je pre slečny	str. 9
M. REDKOVEC (Pravda)	Prebudenie z klamného sna	str. 10
M. REDKOVEC (Pravda)	Vina a následky	str. 12
F. ZDOBINA (Pravda)	Radšej triezvo	str. 14
(oč) (Práca)	Diverzia a špionáž	str. 14
Miroslav VÁLEK (Pravda)	Ako a čím začať?	str. 15
Ján ŠULIČ (Pravda)	Naše národy patria k sebe	str. 16
Eva TRANČÍKOVÁ (Pravda)	O krok k zjazdu	str. 18
Dr. Pavol KOYŠ (Práca)	Z pozitívnych činov vytvoriť hradbu proti pravici	str. 19

Euripides: Byť pozbavený vlasti je veľká tragédia. (1)

PRAVÁ TVÁR ZRADY

Emigranti! Vždy bolo tvrdé toto slovo a sotva ho možno vysloviť či napísať bez vzrušenia a vyvolania najrozličnejších predstáv a súvislostí s osudom ľudí, ktorí opustili z akýchkoľvek dôvodov svoje rodné miesta, svoju vlasť.

Vysťahovalectvo, emigrácia, exil sú kategórie historické, no i súčasné, záležitosti svetové i naše špecifické. Jeden z najväčších básnikov starého Grécka, Euripides, napísal už pred 2400 rokmi: „Byť pozbavený vlasti je veľká tragédia, že sa to ani slovami vyjadriť nedá." O 450 rokov neskôr iný veľký Grék, Plutarchos, napísal o vyhnanstve ako o „hroznej veci" celú knižnú úvahu. Za kapitalizmu vysťahovalectvo nadobúda zvlášť obludné rozmery. Len do Spojených štátov severoamerických sa od roku 1821 do 1885 prisťahovalo 8 a pol milióna ľudí a od roku 1886 do roku 1909 pätnásť a pol milióna obyvateľov, medzi nimi i státisíce našich krajanov.

Za chlebom do cudziny

V. I. Lenin charakterizoval vysťahovalectvo za kapitalizmu týmito slovami:

„Kapitalizmus vytvoril zvláštny druh sťahovania národov. Priemyselne rýchlo sa rozvíjajúce krajiny, ktoré zavádzajú viac strojov a vytláčajú zaostalé krajiny zo svetových trhov, zvyšujú mzdy nad všeobecný priemer a priťahujú námezdných robotníkov zo zaostalých krajín. Státisíce robotníkov sa tak sťahujú do krajín vzdialených stá a tisíce kilometrov. Vyspelý kapitalizmus ich násilím vťahuje do svojho kolobehu, vyprosťuje ich zo zapadnutých kútov, včleňuje do svetodejinného hnutia a stavia ich tvárou v tvár silnej, zjednotenej medzinárodnej triede priemyselníkov. Niet pochýb, že len zúfalá bieda núti ľudí, aby opúšťali vlasť, a že kapitalisti nehanebne vykorisťujú robotníckych prisťahovalcov."

Vysťahovalectvo drasticky poznamenávalo naše národy. Žalostné boli odchody tisícov českých exulantov po Bielej hore. Celé generácie Slovákov odišli z rodnej hrudy v minulom storočí, bo aj v dvadsiatych a tridsiatych rokoch tohto storočia. Príčiny vysťahovalectva boli rozličné. Raz to bol národný útlak, inokedy bieda a hlad, ktoré vyháňali chudobu z rodných krajov hľadať si prácu raz na Dolnej zemi, inokedy vo francúzskych a belgických baniach alebo za morom v Spojených štátoch amerických, v Kanade, Argentíne a Brazílii. Ani dnes nemožno prečítať bez vzrušenia Pieseň vysťahovalca od Andreja Hvizdáka, verše Vojanského v minulom storočí i Františka Hečku v tridsiatych rokoch tohto storočia. A ktoré srdce by mohlo zostať pokojné pri piesni Hojže bože, jak to bolí, keď sa junač roztratí, alebo Keď sa Slovák preč do sveta odberal..., ktorými lkali naše doliny po celé desaťročia v minulosti.

Oslobodením našej vlasti Sovietskou armádou víťazstvom socializmu náš ľud pod vedením komunistickej strany definitívne odstránil sociálne, no aj politické príčiny emigrácie našich občanov, už či to niekto prizná, alebo nie.

Útek pred hnevom ľudu

Emigrácia prominentov tzv. slovenského štátu bola totiž útekom pred spravodlivosťou a hnevom vlastného ľudu, ktorý zrádzali kolaboráciou s fašizmom vtedy, keď doslova celý svet za nesmiernych obetí bojoval proti nemu. Ani emigrácia čs. buržoáznych politikov po februárovom víťazstve 1948 nebola ničím iným ako dezertérstvom pred pravdou a pokrokom, a teda zradou našich národov a ich najvlastnejších záujmov. Štvrťstoročná činnosť tejto emigrácie v žoldе najreakčnejších antisocialistických a imperialistických centrál na Západe to jasne dokazuje. Nič, absolútne nič ju nespája s jej bývalou domovinou, našou socialistickou republikou, s našimi národmi, z ktorých vyšli, nič okrem tupej a zlostnej nenávisti k nim.

Nezvratné reality našej socialistickej súčasnosti už dávno eliminovali snahy emigrácie na trápnu úlohu, charakterizovanú ľudovou múdrosťou v tom, že psy štekajú a karavána ide ďalej.

Ferdinand Ďurčanský sa celkom určite nikdy nevráti do funkcií ministra na Slovensko, hoci to sľubuje ľudáckym separatistom v Nemecku, USA a Kanade už 27 rokov. Ani Jozef Kirschbaum už nikdy nebude v nijakom štáte na tejto zemeguli odovzdávať poverovacie listiny ako diplomatický zástupca. Ani Stránsky, Zénkl a ďalší buržoázni ministri sa nikdy nevrátia do ministerských kresiel, rovnako ako ani jeden jediný fabrikant nepríde si vyinkasovať zisky do svojej bývalej fabriky na území Československej socialistickej republiky.

Sám fakt, že niektoré, a to aj tie najvýbojnejšie emigrantské organizácie, už úplne zanikli — napríklad Slovenská národná rada v zahraničí, Slovenský oslobodenecký výbor, a niektoré už iba živoria bez akejkoľvek aktivity členstva — nezvratne dokazujú, že „oslobodzovanie" Československa už aj v emigrantských kruhoch priťahuje iba notorických hazardérov a dobrodruhov, ktorí nijako nechcú vidieť svoje prehry a chceli by zvrátiť koleso dejín i svojho prehratého života.

Motívy poaugustovej emigrácie

Otvorenými však zostávajú otázky emigrácie poaugustovej. Mnoho sa o nej diskutuje a píše doma i v zahraničí. Ide o otázky naozaj živé a aktuálne, dotýkajúce sa mnohých rodín a občanov, i našej vlasti. Aj tu už mnoho preveril čas i naša súčasnosť. S odstupom troch rokov možno mnohé prípady zovšeobecniť a zaujať k nim správne i spravodlivé stanoviská.

Bezpochyby najviac sa diskutuje a možno povedať aj najviac sa skresľuje otázka motívov odchodu poaugustovej emigrácie. Isteže bolo by nesprávne vysloviť akýsi paušálny motív, univerzálne zdôvodnenie,

ktorým by bolo možné objektívne charakterizovať odchod každého poaugustového emigranta. Je jasné, že z iných pohnútok a s inými zámermi opustil našu vlasť emigrant Ivan Sviták, ideológ „československej jari" a „reformátor" socializmu a z iných Ján Ďuríček, ostravský baník z Kysúc, i keď obaja sú poaugustovi emigranti, ktorí sa usadili v USA.

Svedectvá o motívoch odchodu z ČSSR v dostatočnom množstve dávajú sami emigranti.

V dňoch 26. — 28. júna 1970 sa konala v Horgene pri Zürichu vo Švajčiarsku konferencia tzv. Československej spoločnosti pre vedu a umenie, emigrantskej organizácie so sídlom v Spojených štátoch. Na konferencii sa zišlo niekoľko desiatok predstaviteľov starej buržoáznopolitickej emigrácie, poaugustových emigrantov. Účelom konferencie — podľa vyhlásenia jej organizátorov — bolo zjednotenie a zjednocovanie emigrácie starej i novej a stanovenie hlavných cieľov jej činnosti. Smutne preslávený bojovník „československej jari" Slávo Volný na konferencii okrem iného vyhlásil: „... tí, ktorí odišli z Československa, svojím odchodom vyslovene a úplne zreteľne bez akýchkoľvek výhrad dali najavo, že sa s režimom v ČSSR nestotožňujú, že s ním nemajú nič spoločné a že odišli nie preto, aby v zahraničí zarábali peniaze, ale aby niečo proti tomuto režimu urobili." Apelovol so zvýšeným hlasom na svedomie všetkých čs. emigrantov, aby sa zjednotili, aby zabudli na niektoré veci, ktoré ich (starých i nových emigrantov) rozdeľujú.

Karel Jezdinský, bývalý komentátor Československého rozhlasu, na tejto konferencii povedal doslova: „Ja som s týmto režimom nemal nič spoločného okrem toho, že som bol po celý čas za všetkých možných okolností proti nemu." A podobné „svedectvá" vyslovoval i Ludvík Veselý, bývalý zástupca šéfredaktora Literárnych novín, Alexej Kusák, bývalý šéfredaktor Studenta, Eugen Löbl, E. Vydra a ďalší, ktorí sa na konferencii zúčastnili alebo poslali svoje prejavy.

Človek nemôže veriť vlastným ušiam a očiam. To sú tie isté hlasy, ktoré celé roky zaznievali z tribún verejných schôdzí, zo zhromaždení, z rozhlasu a televízie o prednostiach socializmu, to sú tie isté hlasy, ktoré roku 1968 pred zrakmi našich národov rozvíjali „humánne" myšlienky o „obrode" socializmu. Svoje pokrytectvo o oddanosti ideám socializmu, ktoré moskovali po celé roky pôsobenia v našich inštitúciách závojmi veľkých slov o socializme, chcú teraz vyvážiť v očiach imperialistických chlebodarcov ešte väčšou podlosťou a špinavšími lživými útokmi na socializmus vôbec a na socializmus v ČSSR zvlášť, aby si vyslúžili dôveru a väčší žold protisocialistických agentov.

Otvorene na strane zrady

Február 1948 definitívne skončil nádeje čs. buržoázie na zvrat k buržoáznej demokracii, ako to uskutočnila v roku 1920. Gottwald nebol Tusarom a komunistická strana nebola sociálnou demokraciou. Je celkom prirodzené, že Februáru venujú aj emigranti na každom stretnutí veľkú pozornosť. Buržoáznopolitická emigrácia ho preklína a posiela do horúcich pekiel, rovnako bývalí fabrikanti a statkári, ktorí definitívne stratili možnosť vykorisťovať ľud. Ale že im pritom tlieskajú aj ľudia, ktorí roky nosili červené legitimácie komunistickej strany, je predsa len šokujúce. Tak sirup saptili na Február z tribúny spomenutej konferencie v Horgene aj bývalí komunisti K. Jezdinský, S. Volný, L. Veselý a ďalší. Bývalý marxistický ekonóm, niekdajší námestník ministra zahraničného obchodu Eugen Löbl, ktorý bol členom komunistickej strany — ako sám vyhlásil — 37 rokov a roky nosil na fazónke kobáta červenú hviezdičku ako nositeľ Rodu Februárového víťazstva I. stupňa, poslal na túto konferenciu osobitný prejav z New Yorku, v ktorom vyjadril svoje terajšie stanovisko k Februáru slovami: „... Február musíme správne a vecne hodnotiť. Osobne považujem Február za jednu z najtragickejších udalostí v dejinách republiky a myslím, že treba otvorene o celej problematike hovoriť..." Pán Löbl išiel tak ďaleko, že Február porovnával s Mníchovom, lebo vraj KSČ, súc pri moci, sa vzdala samostatnosti Československa, vydala Československú republiku Sovietskemu zväzu, a tak vraj pripravila nový Mníchov...

Nie je ťažko uhádnuť, čo sledoval E. Löbl koncipovaním takejto formulácie a takéhoto stanoviska k Februáru. Zrejme bol presvedčený, že na emigrantskú elitu zapôsobí práve takýmto postojom. Ale ani to mu nevyšlo. Na konferencii totiž nebolí koloboranti fašizmu, ale viacerí jeho odporcovia, aj keď príslušníci buržoáznych kruhov, a tak prejav E. Löbla vyvolal u viacerých prítomných veľké rozčarovanie. Účastníci konferencie totiž veľmi dobre poznali intenzívne styky E. Löbla s prominentmi tzv. slovenského štátu, s ľudáckymi separatistami, proti ktorým je tzv. Československá spoločnosť pre vedu a umenie predsa len v ostrej opozícii.

E. Löbl svoju emigrantskú púť úplne spojil so slovenskými separatistami. Na torontskom zraze tzv. svetového kongresu Slovákov v júni 1971 B. Roman ho dal zvoliť za jedného z podpredsedov kongresu. Pritom E. Löblovi neprekážalo, že ďalšími podpredsedami sú aj dr. F. Ďurčanský a dr. J. Kirschbaum, ktorí majú nemalú zásluhu na tom, že tisíce jeho súkmeňovcov, občanov židovského pôvodu zo Slovenska, medzi nimi i deti, ženy a starci zahynuli v plynových komorách v Osvienčime. Nuž čo, aj takéto mravy môžu mať ľudia, čo zradili vlastný ľud a predal vlastné svedomie za judášsky groš.

V súlade s globálnou stratégiou imperializmu

Vráťme sa však aspoň v krátkosti na emigrantskú konferenciu v Horgene. Veľa sa tam rečnilo o povojnovom vývoji v ČSSR i vo svete. Aj tu považoval Löbl za potrebné vyjadriť svoj názor, síce nie originálny, ale rovnako nehorázny a pre jeho charakter naozaj symptomatický. Označil totiž Sovietsky zväz za pôvodcu studenej vojny a za príčinu rozpoltenia Európy. Tento názor zastávali aj viacerí účastníci konferencie. Prirodzene, nejde o neznalosť faktov, ale o cynickú lož a zlomyseľnosť. E. Löbl vie veľmi presne, rovnako ako Sviták, Volný, Vydra o ini, že 6. marca 1946 to bol Winston Churchill, čo predniesol v americkom meste Fulton smutne preslávený prejav, v ktorom prvý raz spustil v Európe „železnú oponu", vyzval národy do boja proti komunizmu a fakticky vyhlásil začiatok studenej vojny vo svete. Rovnako poznajú aj Trumanovu doktrínu, Dullesove koncepcie „na pokraji vojny", „zatláčania komunizmu", „oslobodenia národov východnej Európy" atď. atď. Isteže vedia, kedy imperialisti vytvorili Severoatlantický pakt a aké mu dali ciele. Isteže všetci títo páni poznajú i mierovú politiku Sovietskeho zväzu, jeho návrhy na odzbrojenie, na zákaz atómových zbraní a zbraní hromadného ničenia, na mierovú spoluprácu krajín bez ohľadu na ich spoločenské zriadenie, na vytvorenie systému kolektívnej bezpečnosti Európy atď. atď. A isteže poznajú aj silu Sovietskeho zväzu, jeho obranného systému, ktorý bol jedinou prekážkou a jedinou zábranou, prečo sa militaristické sily Západu neodvážili uvrhnúť svet do vojnového konfliktu.

Zlostné nadávky na Sovietsky zväz, na spojenectvo s prvou socialistickou veľmocou sveta a záštitou slobody národov sú vôbec trvalou témou propagandy

reakčnej čs. emigrácie a tvoria súčasť psychologickej vojny imperialistických antisocialistických centrál. Už pred januárom 1968, keď profesor Václav Černý rozpracúval rafinované plány na deštrukciu socializmu v ČSSR, spolu so svojimi súbežcami na popredné miesto staval úlohu rozvinúť nacionalistickú kampaň vyúsťujúcu do antisovietizmu. Nebola náhoda. Práve takúto inštrukciu dostal prof. Černý osobne v Paríži od Pavla Tigrida, ktorý ju má ako trvalú smernicu od svojich patrónov v americkej špionážnej agentúre CIA.

Tradičné bratské vzťahy našich národov k svojim osloboditeľom, k svojmu garantovi slobody — Sovietskemu zväzu, boli od oslobodenia veľkou prekážkou všetkých špekulácií Západu o možnosti nejakého otrasu alebo zvratu v ČSSR. Preto sa usilovali otriasť týmto priateľstvom, narušiť tieto zväzky za každú cenu.

□ □

Zostane navždy neodpustiteľnou chybou vtedajšieho vedenia strany a štátu, že tejto rafinovanej kampani neurobilo prietrž v tých osudných krízových mesiacoch 1968—1969, a to ani po tom, keď priatelia a spojenci na túto deštrukčnú kampaň dôrazne upozorňovali a keď provicové a protisocialistické sily úplne ovládli masovokomunikačné prostriedky, škandalóznym spôsobom otravovali vedomie československého ľudu a beztrestne napádali samotné základy socializmu.

A ešte jedna myšlienka sa človeka zmocní pri čítaní ich jedovatých útokov proti Sovietskemu zväzu. Že vôbec mnohí títo ľudia žijú, môžu ďakovať len Sovietskemu zväzu a jeho ľudu. Viacerí z nich ešte nosia na rukách tie strašné znaky, vytetované čísla, ktorými ich označovalo gestapo v koncentračných táboroch Oswienčime, Dachau, Matthausenu a iných. Pred istou smrťou — to vedia aj oni veľmi dobre — ich zachránil sovietsky vojak, ktorý porazil hitlerovský fašizmus. Každý vie, že poraziť fašizmus nebolo ľahké. Ľudstvo nikdy dostatočne neocení nesmierne obete, ktoré priniesli sovietski ľudia pre záchranu nielen svoju, ale aj celých národov.

M. REDKOVEC

PRAVDA, 13. mája 1972, str. 6.

Jedným z najpadlejších a najcynickejších zámerov provicových a revizionistických síl v ČSSR i antisocialistických centrál a imperialistických diverzných agentúr v zahraničí po tom, čo príchod spojeneckých vojsk zachránil našu krajinu pred občianskou vojnou, vyúčil možnosť zvratu v socialistickom Československu a jeho začlenenia do sféry kapitalistických štátov, bolo úsilie vyvolať falošný odchod našich občanov do emigrácie.

Ovzdušie nacionalistických vášní, ktoré rozdúchavali celé týždne a mesiace pred vstupom spojeneckých armád do ČSSR komunikačné prostriedky a najrozličnejšie nátlakové skupiny, ovládané pravičiarmi a revizionistami, po príchode spojeneckých armád sa premenilo na vybičovanú „hysteriu. Všetky aj zazneli signál reakčných síl pre emigráciu našich občanov na Západ.

Pôsobenie spoza hraníc

Začala sa jedna z najsmutnejších a pre mnohých našich ľudí i najtragickejších kapitol krízového obdobia 1968—1969. Do tejto záškodníckej kampane sa aktívne zapojili západné agentúry, rozhlas, televízia, noviny. Celé dni a noci chrlili absurdné a vymyslené správy o „nepokojoch" v Československu, o „zrážkach čs. občanov so spojeneckými armádami", o „zatýkaní", aby vyvolali paniku medzi čs. občanmi, ktorí boli v tom čase na dovolenkách v týchto krajinách, a verbovali ich pre emigráciu. Vo Švajčiarsku, kde napríklad v normálnych časoch celé týždne ani nespomenuli ČSSR v rozhlase alebo televízii, po príchode spojeneckých vojsk vysielal rozhlas každý deň osobitné správy v češtine a slovenčine s podlým zámerom vyvolávať paniku medzi čs. občanmi, dezorientovať ich a zlákať ich pre emigráciu. Podobne to bolo v Rakúsku, Nemeckej spolkovej republike a v iných západných krajinách. Viedeň sa podobala vojenskému táboru s lágrami pre čs. utečencov a s obrovskou propagačnou mašinériou zameranou proti Československu.

Na univerzitách vo Švajčiarsku, v Nemeckej spolkovej republike, v USA a v Kanade sa za celý čas Československo ani len nespomenulo. Väčšina poslucháčov v mnohých prípadoch ani nevedela, kde ČSSR leží No v rokoch 1968—1969 zavádzali o ČSSR osobitné prednášky, samozrejme, v intenciách antisocialistických a diverzných centrál.

Do tejto špinavej hry sa aktívne zapájali aj oficiálne kruhy niektorých západných krajín. Pod pokryteckou zámienkou „humanizmu" a „humanitnej pomoci", vlády uvoľnili zo svojich štátnych rozpočtov miliónové sumy pre čs. emigrantov, teda na ich získavanie pre emigráciu. Kanada, Austrália, Vatikán, Švajčiarsko, Nemecká spolková republika posielali do Viedne osobitné misie a komisie pre lanárenie čs. emigrantov.

Zodpovednosť vtedajšieho vedenia

Ak vtedajšie vedenie strany a štátu nieslo úplnú zodpovednosť, že svojou nerozhodnosťou, nehovoriac už o záškodníckej činnosti niektorých činiteľov, uvoľnilo stavidlá nacionalistickým vášňam a protisocialistickým výčinom pravicových síl. Zodpovednosť za masový odchod našich občanov do zahraničia s dvojnásobnou silou padá na jeho hlavu. Nik z vtedajšieho vedenia nič neurobil ani po tom, čo v jesenných mesiacoch roku 1968 štátne orgány, zodpovedné za vydávanie cestovných dokladov, hromadne vydávali pasy a vycestovacie doložky často za úplatky, a v intenciách západných sprostredkovateľských centier. Známa je aféra a záškodnícka činnosť Poliačka na Krajskom oddelení správy pasov a víz v Bratislave, ktorý za doláre pána Romana, kanadského podnikateľa slovenského pôvodu, vo veľkom vydával pasy a vycestovacie doložky bez najmenšieho preverovania, o koho ide, čím hrubo porušoval viaceré smernice o cestovných dokladoch našej republiky.

Vtedajší činitelia nič neurobili ani potom, keď už bolo jasné, že zastupiteľské úrady kapitalistických krajín lákali najrozličnejšími sľubmi pre emigráciu našich 16—17-ročných chlapcov bez znalosti jazyka a kvalifikácie na roboty do Kanady, Austrálie a iných krajín. Ba vtedajší predseda vlády Oldřich Černík nepovažoval za potrebné prehovoriť v rozhlase a televízii a kategoricky sa postaviť proti lži, ktorú rozširovali nepriateľské agentúry a najmä šuškanda v Prahe, že vraj on sám vyzýval našu inteligenciu, aby sa zachraňovala útekom za hranice. Žiaľ, oni naše komunikačné prostriedky sa dlho neangažovali proti neomaleným výmyslom, ktoré rozširovala zahraničná propaganda o situácii v ČSSR, aby zabránili rozmáhajúcej sa emigrácii našich občanov.

Uvádzame tieto skutočnosti len preto, že západná propaganda i oficiálne kruhy sa pokryteckí stavali a stavajú aj teraz do pózy „šľachetných záchrancov" našich ľudí, ktorí v roku 1968—1969 emigrovali, pričom je nad slnko jasnejšie, že títo kroky boli súčasťou cynického medzinárodného komplotu proti našej republike, proti našim občanom. Z nich sa mnohí tým, že sa nechali zlákať pre emigráciu, ocitli v situáciách, ktoré sa skončili nenapraviteľnými tragédiami.

Kto a prečo emigroval?

Jednako celá otázka poaugustovej emigrácie je veľmi zložitá a k jej posudzovaniu treba pristupovať veľmi seriózne a citlivo, no dôsledne a spravodlivo.

V rokoch 1968—1969 emigrovalo do zahraničia, alebo zostalo v zahraničí okolo 45 tisíc čs. občanov. Poukázali sme, v akej atmosfére k emigrácii dochádzalo. Naozaj pre nikoho nebolo problémom v tom čase odísť z ČSSR. Hranice sa skutočne podobali korzu, ako to svojho času charakterizoval generálny tajomník ÚV KSČ Gustáv Husák.

Do emigrácie odišli mnohí intelektuáli s vysokoškolským vzdelaním, ktorí by sotva boli navštevovali čo aj len strednú školu, nehovoriac o vysokej, keby u nás trvali poriadky a sociálna „spravodlivosť" predmnichovskej republiky a nie terajšie socialistické zriadenie, ktoré im umožnilo všestranný rozvoj i vysokoškolské vzdelanie. Mnohí z nich sa prepožičiavajú nepriateľskej propagande v zahraničí a zavrhujú všetko, čo súvisí so socializmom, vyzdvihujúc do neba západné demokracie a krajiny „neobmedzených možností", pričom zabúdajú, že univerzity či techniky by zdnuka ani nevideli, keby sa boli narodili v týchto krajinách.

Obete demagógie a hystérie

Isteže, nemožno tvrdiť, že všetci čs. občania, ktorí opustili v krízových rokoch 1968—1969 vlasť, urobili tak len z politických dôvodov a že všetci emigranti z tohto obdobia sú úhlavní nepriatelia socializmu. Mnohí poaugustoví emigranti sa stali obeťou demagógie a zámerne vybičovanej hystérie.

Euripides: Byť pozbavený vlasti je veľká tragédia — (2)

Eldorádo na Západe

Naše zastupiteľské úrady v zahraničí i naše príslušné orgány doma dostali a stále dostávajú tisíce listov od posrpnových emigrantov, žiadajúcich spočiatku legalizáciu dočasného pobytu v jednotlivých krajinách, kam emigrovali, a teraz o povolenie návratu do ČSSR. Lukáč Koníček, technik z Bratislavy, ktorý emigroval do USA, napísal našim orgánom list tohto znenia:

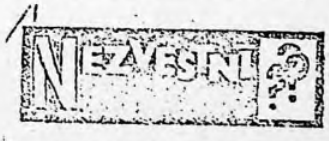
„Vážení súdruhovia, dovoľte mi obrátiť sa na Vás s úprimnou prosbou o povolenie návratu do ČSSR. Bol by som rád, keby ste mi uverili, že píšem úprimne. Nechcem sa na nikoho vyhovárať, sám som zodpovedný za svoj veľký omyl, najosudnejší v mojom živote. V auguste 1968 som bol na dovolenke v Juhoslávii, na spiatočnej ceste som sa zastavil vo Viedni, hovorilo sa o hrôzach v našej vlasti a hovoril to aj čs. rozhlas a zahraničné stanice. Vo viedenskej televízii vystupovali čs. novinári a vyzývali nás, aby sme sa domov nevracali. Tak som spáchal osudný čin. Skúsil som toho dosť v tábore vo Viedni a v Taliansku, potom sme išli aj s kamarátom do Kanady. Sľubovali nám výhodnú prácu, vysokú mzdu a možnosť štúdia. Tým väčšie bolo sklamanie po príchode do Kanady. K svojej profesii konštruktéra som sa nedostal za celý čas pobytu v cudzine, hoci anglicky som dosť dobre hovoril. Pracoval som na všelijakých prácach, raz ako montér, inokedy ako údržbár, no najviac som vôbec nepracoval. V Kanade je veľká nezamestnanosť zo dňa na deň prepúšťajú zo závodov, čo najviac postihuje emigrantov. Počas amnestie som nemohol prísť, lebo vtedy som mal iba 18 dolárov a bol som bez práce. Z podpory som nechcel žiť. Považoval som to za nedôstojné žiť z milodarov, veď som bol zdravý a silný ako buk. No jar 1970 som odišiel do USA, ani tam som však lepšie nepochodil. Aj tu som robil všelijaké práce, no vždy podradné — najťažšie a najšpinavšie roboty, to bol môj údel. A ešte strašné ponižovanie od majstra, ktorého vedomosti by som trikrát zjedol aj s ním. Chcel som poznať svet a naozaj som ho poznal na vlastnej koži. A nie sám. V Kanade ani v USA medzi mnohými čs. emigrantmi som nestretol ani jedného, ktorý by bol spokojný, o šťasti sa vôbec nedá hovoriť. Nezvykol som si v živote veľa hovoriť, budem šťastný, ak mi naša vláda umožní činmi odčiniť môj osudný omyl v živote. Bol som zväzák a na Troti mládeže som bol úderníkom. Nikdy som nebol trestaný, svoju vlasť som mal vždy rád, aj keď som ju v roku 1968 zradil. Budem šťastný, ak mi v nej umožníte znovu žiť a pracovať. Ani v cudzine som nikdy jediné slovo nevyslovil proti rodnej vlasti a nebol som v nijakej emigrantskej organizácii, hoci ma na to nahovárali. Nezvykol som si na silné slová, ale tentoraz sa nehanbím priznať, že mi neraz zvlhli oči, keď som myslel na rodný kraj, na svoju mamu a brata, na svojich priateľov a spolupracovníkov vo fabrike. Asi by som to neprežil, keby som sa nemohol k nim vrátiť. O nič neprosím, len aby ste mi dali možnosť prácou dokázať, že hovorím úprimne a že rodná vlasť mi je drahšia ako celý svet."

Áno, Lukáčovi Koníčkovi túto možnosť naše orgány skutočne dali. A Lukáč Koníček nie je sám. Do rodnej vlasti sa vrátilo už mnoho našich občanov, ktorí v roku 1968—1969 odišli do zahraničia. Stovky, ba tisíce ich už pracuje vo väčšine prípadov na pracoviskách, ktoré opustili pred emigráciou a spokojne žijú v kruhu svojich rodín a priateľov. Na trampoty v emigrácii spomínajú len ako na zlý sen. Naše orgány i spolupracovníci ocenili u nich ich úprimnosť, s akou priznali svoj omyl a ich dobrá vôľa prácou dokázať, že ich miesto, ich domov je tu v tejto krajine, v ČSSR. Medzi nich určite patrí bratia Jendekovci zo Slovenského Grobu, inžinier Palko z Košíc, dr. František Kykol z Mariánskych Lázní, Jiří Weiss z Karlovej univerzity, Igor Bárta z bratislavskej Techniky, Zdenek Slubihodek z pražskej Konštruktívy a mnohí, mnohí ďalší. Mnohým schválili naše orgány návrat do vlasti. Nik z nich nebol zatvorený, hoci niektorí boli odsúdení pre nezákonné opustenie republiky. Po zvážení dôkazov generálna prokuratúra zastavila výkon trestu. Československé orgány veľmi starostlivo skúmajú každý prípad, veľmi diferencovane pristupujú k jeho riešeniu. Samozrejme, to neznamená, že tolerujú alebo pardónujú vieroiomrú zradu, úhlavný zločin proti republike a socializmu, ktorého sa dopustili niektorí emigranti z roku 1968. Tie konfrontuje a preveruje história našich národov i našich zápasov o socializmus.

M. REDKOVEC

PRAVDA, 16. mája 1972, str. 6.

VEČERNÍK, 15. mája 1972, str. 3.

Od 2. 5. 1972 je nezvestný Igor Niepel, narodený 2. 10. 1948, bytom v Bratislave, Obchodná ulica 66.

Michal Kocmal, narodený 11. 3. 1958, bytom v Bratislave, ulica Februárového víťazstva číslo 1, je nezvestný od 3. 5. 1972.

PRAVDA, 18. mája 1972, str. 6.

7(115)XV

Bezpečnosť bytí pozabezpečený vlastí je veľká hrozba

V dejinách národov i v živote jednotlivcov bývajú chvíle tvrdých skúšok, keď sa každý musí rozhodnúť, ako sa zachovať v danej situácii, na ktorú stranu barikády sa postaviť. Je nesporná, že v krízových rokoch 1968 – 69 bolo takýchto chvíľ veľa. Preverovali sa v nich politické i občianske, ľudské i morálne kvality každého čs. občana, straníckeho funkcionára, štátneho činiteľa, vedeckého i kultúrneho pracovníka, robotníka i družstevníka. Hlboká analýza, ktorú uskutočnil ÚV KSČ, štátne orgány i spoločenské organizácie, ukázala, aké príčiny viedli k týmto najkritickejším udalostiam v živote našej socialistickej spoločnosti, odhalila i mieru zodpovednosti za tento vývoj, a to orgánov, skupín, organizácií i jednotlivcov. KSČ ako vedúca sila v našej spoločnosti urobila súhrn rozhodnutí, aby sa navždy vylúčila možnosť repríz takejto krízy u nás, nech by sa o to pokúšal ktokoľvek a za pomoci kohokoľvek.

Analýzu i opatrenia vzali všetci občania tohto štátu, ktorým záleží na socialistickom dnešku i socialistickej budúcnosti, nielen na vedomie, ale pojali ich ako súčasť svojho bytia, ako základnú programovú zložku svojej každodennej práce, svojho každodenného úsilia a všetkej činnosti.

© Veľkodušnosť vlasti

Len v tomto kontexte posudzuje naša spoločnosť i zodpovedné orgány aj pooguistovú emigráciu. Tisíce prípadov potvrdzujú, že naša vlasť a socialistická spoločnosť sa naozaj veľkodušne zachovalo k tým občanom, ktorí síce v kritických chvíľach emigrovali do zahraničia, ktorí však statočne priznali svoj čin, uvedomili si, kde je ich miesto, vrátili sa domov a teraz usilovnou prácou denne legitimujú svoj postoj k nášmu socialistickému zriadeniu. Tí majú opäť plnú dôveru našej socialistickej spoločnosti a tvoria jej plnoprávnu súčasť.

To však nijako neznamená, že naša spoločnosť môže urobiť nejaký univerzálny pardón pre všetkých emigrantov. Je isté, že v rokoch 1968—69 emigrovali do cudziny okrem ľudí zmätených a dezorientovaných vtedajšou atmosférou i nepriateľskou propagandou aj rozličné živly, zarytí nepriatelia socializmu, zapredanci, ktorí zrádzali a zrádzajú svoju vlasť, zlodejkovia a kariéristi, veční nespokojenci a provokatéri, asociálne elementy i kriminálnici. Za tými všetkými nás duša nebolí.

Do cudziny odišli politickí dobrodruhovia, „elitári" a „obroditelia", do januára 1968 zakuklení a po januári 1968 otvorení nepriatelia socializmu i nášho ľudu. Zrejme odišli s veľkými ambíciami. Po troch rokoch sa však ukázalo, že sa definitívne a navždy odpísali z našej súčasnosti i našich dejín bez ohľadu na to, či sa im podarí ešte pozliepať nejaké emigrantské organizácie, alebo nie. Nejaký čas budú ešte havkať spoza hraníc na našu socialistickú vlasť, no potom im dôjde dych a umiknú úplne.

Osobitnú skupinu pooguistovej emigrácie tvorili „veční nespokojenci", ktorým naše zriadenie neposkytovalo dostatočný priestor pre uplatnenie ich „nadania" a „talentov", ich „výnimočných kvalít", preto museli odísť do krajín „neobmedzených možností" realizovať svoje vedecké, pedagogické, literárne, kultúrne i umelecké kvality. Bezohľadnosť i bezcharakternosť, egoizmus a cynizmus týchto ľudí často zachádzal do absurdnosti. Vôbec ich neznepokojil fakt, že štúdium, teda aj rozvitie ich schopností im umožnilo za štátne prostriedky naše socialistické zriadenie. Niektorí z nich dokonca nosili stranícke legitimácie. Vôbec im nezáležalo na tom, že zrádzajú našu socialistickú vlasť, že do zlého svetla vrhajú i svojich príbuzných. Ani to im nepreškodilo, že ich emigráciu veľmi rafinovane budú využívať západné agentúry a riadiace protisocialistické centrály a celá nepriateľská imperialistická propaganda na hanobenie socializmu vôbec a zvlášť našej socialistickej republiky. Nuž na týchto aspektoch im nezáležalo. Išli bezohľadne za svojimi egoistickými cieľmi, dobrovoľne vstupovali do služieb západných rozviedok i najrozličnejších agentúr a mnohí z nich hanobili a hanobia socialistickú vlasť. To, že väčšina z nich u nás žila vysoko nad náš priemer, naozaj v luxusných podmienkach, s tým sa nechválili, ale naopak, bolestinsky vystupovali a vystupujú ako „obete komunistického režimu".

Nie, týmto ľuďom ich zradu – lebo ide naozaj o špinavú, rafinovane osnovanú a premyslenú zradu – pardónovať nikto nemôže. Aké asi dôvody na emigráciu dostal Martin Ďuraj, bývalý dekan na Vysokej škole ekonomickej v Bratislave, ktorý si žil ako gróf v luxusnom byte na Poliášoch, dekorovanom originálnymi obrazmi? Dávno mal auto, elegantnú chatu v Patinciach pri Komárne, keď chcel, vtedy odišiel na študijný pobyt do zahraničia, posledný zahraničný pobyt absolvoval nie dlho pred emigrovaním v Indii. Jeho manželka dr. Libuša Ďurajová, rodená Jančutková, bola docentkou na Právnickej fakulte a dlhé roky pôsobila ako straníčka funkcionárka. Aké pocity prežívali jeho bratia, tiež komunisti a bývalí baníci, keď sa dozvedeli o jeho zrade? Ani docentka Ďurajová nevyrástla v buržoázných palácoch. Manželia Ďurajovci vyštudovali v našej socialistickej spoločnosti, za jej prostriedky, na zradili všetko — pomiatku rodičov, česť rodiny i rodnú vlasť. Všetko pošliapali a zapredali za judášsky groš. Čo si môžu myslieť študenti, ktorým títo „vlastenci" prednášali o socialistickej ekonomike a o socialistickom práve!

Možno nazvať len omylom emigráciu inžiniera Pavla Švaňu, ekonomického námestníka Elektrotechnických závodov v Bratislave, inžiniera Bartu, asistenta Vysokej školy poľnohospodárskej v Nitre a ďalších pooguistových emigrantov a zradcov?

Možno nazvať omylom emigráciu Pavla Turčana, bývalého vedúceho Ekonomického ústavu Slovenskej akadémie vied, keď sa na ňu roky pripravoval veľmi premyslene a rafinovane. Syna si poslal na štúdium do Londýna, sám odišiel na študijnú cestu do Montrealu a potom, keď si celú rodinu zhromaždil v kanadskej metropole, začal kritizovať situáciu v ČSSR, osočovať socialistickú vlasť, aby si získal sympatie u svojich ochrancov v Kanade a vytvoril si „zásluhy" pre emigráciu.

A ako možno nazvať čin Zuzany Kuchorikovej, herečky z košického divadla? Ušla od muža rovno do Kanady, tam sa zaviesi na krk kanadskému občanovi, objedná si od neho bábätko, lebo vie, že takto získa titul pre vysťahovanie a zabezpečí si kanadské občianstvo. Veľmi sa rozčuľovala, že naše orgány nie sú dosť rýchle pri vybavovaní rozvodového konania a nie sú ochotné odobrať jej bývalému manželovi auto a poslať jej ho hneď do Kanady.

Nie, nejde o žiadny omyl, ani o žiadnych chudákov, ale často o veľmi rafinovaných pokrytcov, ktorí

charakternosť, egoizmus a cynizmus týchto ľudí často zachádzal do absurdnosti. Vôbec ich neznepokojil fakt, že štúdiom, teda aj rozvinutím schopností im umožnilo za štátne prostriedky naše socialistické zriadenie. Niektorí z nich dokonca nosili stranícke legitimácie. Vôbec im nezáležalo na tom, že zrádzajú našu socialistickú vlasť, že do zlého svetla vrhajú i svojich príbuzných. Ani to im neprekážalo, že ich emigráciu veľmi rafinovane bude využívať západná agentúra a reakčná protisocialistická centrály a celá nepriateľská imperialistická propaganda na hanobenie socializmu vôbec a zvlášť našej socialistickej republiky. Nuž na týchto aspektoch im nezáležalo. Išli bezohľadne za svojimi egoistickými cieľmi, dobrovoľne vstupovali do služieb západných rozviedok i najrozličnejších agentúr a mnohí z nich hanobili a hanobia socialistickú vlasť. To, že väčšina z nich u nás žila vysoko nad náš priemer, neskôr v luxusných podmienkach, s tým sa nechválili, ale nespokojne, bolestinsky vystupovali a vystupujú ako „obete komunistického režimu".

Nie, týmto ľuďom ich zradu – lebo ide neskôr o špinavú, rafinovane osnovanú a premyslenú zradu – pardónovať nikto nemôže. Aké mal dôvody na emigráciu docent Martin Ďuraj, bývalý dekan na Vysokej škole ekonomickej v Bratislave, ktorý si žil ako gróf v luxusnom byte na Polisádoch, dekorovanom originálnymi obrazmi? Dávno mal auto, elegantnú chatu v Patinciach pri Komárne, keď chcel, vtedy odišiel na študijný pobyt do zahraničia, posledný zahraničný pobyt absolvoval nie dlho pred emigrovaním v Indii. Jeho manželka dr. Libuša Ďurajová, rodená Jančoťková, bola docentkou na Právnickej fakulte a dlhé roky pôsobila ako stranícka funkcionárka. Aké pocity prežívali jeho bratia, tiež komunisti a bývalí bonzi, keď sa dozvedeli o jeho zrade? Ani docentka Ďurajová nevyrástla v buržoáznych palácoch. Manželia Ďurajovci vyštudovali v našej socialistickej spoločnosti, za jej prostriedky, na zradili všetko — pamiatku rodičov, časť rodiny i rodnú vlasť. Všetko pošliapali a zopredali zo judášsky groš. Čo si môžu myslieť študenti, ktorým títo „vlastenci" prednášali o socialistickej ekonomike a o socialistickom práve!

Možno nazvať len omylom emigráciu inžiniera Pavla Švaňu, ekonomického námestníka Elektrotechnických závodov v Bratislave, inžiniera Bartu, asistenta Vysokej školy poľnohospodárskej v Nitre a ďalších poaugustových emigrantov a zradcov?

Možno nazvať omylom emigráciu Pavla Turčana, bývalého vedúceho Ekonomického ústavu Slovenskej akadémie vied, keď sa na ňu roky pripravoval veľmi premyslene a rafinovane. Syna si poslal na štúdium do Londýna, sám odišiel na študijnú cestu do Montrealu a potom, keď si celú rodinu zhromaždil v kanadskej metropole, začal kritizovať situáciu v ČSSR, osočovať socialistickú vlasť, aby si získal sympatie u svojich ochrancov v Kanade a vytvoril si „zásluhy" pre emigráciu.

A ako možno nazvať čin Zuzany Kucharíkovej, herečky z košického divadla? Ušla od muža rovno do Kanady, tam sa zavesí na krk kanadskému občanovi, objedná si od neho bábätko, lebo vie, že takto získa titul pre vystahovanie a zabezpečí si kanadské občianstvo. Veľmi sa rozčuľovala, že naše orgány nie sú dosť rýchle pri vybavovaní rozvodového konania a nie sú ochotné odobrať jej bývalému manželovi auto a poslať jej ho hneď do Kanady.

Nie, nejde o žiadny omyl, ani o žiadnych chudákov, ale často o veľmi rafinovaných pokryteov, ktorí vedeli maskovať svoje zradcovské vedomie, aby získali dôveru a povolenie na zahraničnú prax a potom, s cynickou bezočivosťou zradili svojho zamestnávateľa i ľudí, ktorí sa za nich zaručovali. Zaprodávajú sa do služieb nepriateľa a do najšpinavších akcií proti ČSSR. Práve takým sa ukázal Oliver A. Hančinský z Cestnej investorskej organizácie v Bratislave, ktorý bol na študijnom pobyte v Montreale a potom emigroval, inžinier Alinár z Chemického ústavu SAV v Bratislave a ďalší.

Ministerstvo školstva po dlhých rokovaniach dosiahlo dohodu s kanadskými úradmi o vyslaní profesora češtiny a slovanských literatúr na univerzitu v Toronte. Vybrali docenta Ľubomíra Doležala. Po ročnom pôsobení pán Doležal neurobil nič iné, ako napísal naším orgánom provokatívnu žiadosť o vystahovanie. A, samozrejme, boli veľmi urazený, keď tú ju naše úrady zamietli. Do Kanady emigroval aj spisovateľ Škvorecký. Aj on vypisoval listy našim orgánom, ubezpečoval každého, že sa vráti domov, a preto si chce legalizovať dočasný pobyt, hoci už vtedy prispieval do emigrantských plátkov a bol rozhodnutý, že sa do ČSSR nevráti. Podobná postoja prejavila i spisovateľka Jarmila Blažková, maliar Guderna a ďalší.

Prirodzene, títo ľudia nemigrovali náhodou, ani v dôsledku atmosféry, ktorá bola u nás v krízových rokoch 1968 – 69, ba ani pod vplyvom nepriateľskej propagandy v tomto období. Títo vo svojom vedomí emigrovali už dávno predtým, na taktickú emigráciu sa pripravovali už veľmi dlho, systematicky a s cynickou rozvahou. Tých dávno predtým chovala vidina dolára, marky a libry a pri prvej príležitosti za ilúziu dobrého bydlia zradili vlasť a sú schopní predať všetko – i vlastnú matku a otca.

Žiaľ, je to kruté, ale mnohé prípady to neodvolateľne potvrdzujú. Pravda, aby ostrie svojho činu zmiernili, vyhlasujú, že neemigrovali z politických dôvodov a dovolávajú sa skoro všetci 13. článku Všeobecnej deklarácie ľudských práv, prijatej a vyhlásenej Valným zhromaždením OSN, ktorý znie: „Každý občan má právo opustiť ktorúkoľvek krajinu, i vlastnú, a vrátiť sa späť." Samozrejme, títo páni emigranti si neuvedomujú základný fakt, že oni porušili naše zákony, protizákonne opustili čs. územie, alebo nelegálne zotrvali v zahraničí, teda nemajú žiadne oprávnenie oni meráme, oni zákonné, dovolávať sa litery a ustanovenia medzinárodnej právnej normy, tým menej deklarácie.

Okrem toho treba veľmi jasne zdôrazniť, že naša republika v zahraničnopolitických reláciách sa dôsledne riadi normami medzinárodného práva, rešpektuje všetky ustanovenia, opatrenia a deklarácie medzinárodných organizácií, pokiaľ tú-ktorú sféru neupravujú i vlastnými zákonnými normami. Otázky vycestovania svojich občanov upravujú si všetky štáty sveta vlastnými zákonnými normami a rovnako aj ČSSR presným zákonom o cestovných dokladoch. Tento zákon v danom prípade čs. emigranti vedome porušili, čo každý štát na svete definuje ako prečin a delikt. Nuž preto záleží len a len na našich orgánoch, poverených týmto zákonom, či schvália niekomu dodatočnú legalizáciu pobytu v zahraničí, dodatočné vystahovanie alebo návrat do vlasti, keď si tieto zákonné záležitosti nevybavil s našimi úradmi pred odchodom a spôsobom, ako to stanovuje zákon ČSSR.

Cesta späť do vlasti

Naša spoločnosť, naše orgány boli až veľmi veľkodušné voči všetkým čs. občanom, ktorí emigrovali v roku 1968 – 69 pod vplyvom vtedajšej psychózy. Tisícom z nich len žiadosti o legalizáciu dočasného pobytu v zahraničí i o návrat domov schválili. Tisíce sa ich vrátili a teraz spokojne pracujú a žijú doma medzi svojimi. Nakoniec naše orgány boli veľkodušné aj voči tým, čo chceli skúsiť svet, poznať ho a keď videli, že oni vo Švajčiarsku, oni v Amerike, či Austrálii a Kanade čierna cadiľaky na ceste nečakajú a že každý cent a dolár si treba tvrdo odpracovať úmornou robotou, v mnohých prípadoch oveľa tvrdšou ako u nás, vrátili sa domov. Oni totiž v prevažnej väčšine nespálili mosty za sebou, na republiku nenadávali, ba často aj nahlas povedali, v akých podmienkach žije pracujúci človek u nás, a to objektívne, čím si, samozrejme, medaily u kapitalistov nevyslúžili. Slovom, aj keď opustili republiku v krízových rokoch 1968 – 69, predsa zostali našimi občanmi. Nuž, aj v tých časoch všetci noši občania i čs. emigranti si vytvárali svoj osud sami, sami si vymedzovali trasy, po ktorých chcú kráčať životom. Ide-že nám záleží na každom našom občanovi, ktorý zostal československým občanom aj v emigrácii. Ten má vždy cestu otvorenú späť do vlasti. O tom sa presvedčili už mnohí.

M. REDKOVEC

PRAVDA, 18. mája 1972, str. 6.

Príchod poaugustových emigrantov na Západ s veľkými nádejami očakávali predstavitelia starej politickej povojnovej a pofebruárovej emigrácie. Na staniciach NSR, vo Švajčiarsku, na letiskách v Kanade a Austrálii vítali nových emigrantov s veľkou pompou, s kvetinami, reportérmi a televíznymi kamerami so zjavným zámerom dramatizovať v očiach tamojšej verejnosti udalosti v Československu, ktoré opúšťajú masy „českých a slovenských vlastencov", a ísteže aj s presvedčením, že získajú utečencov do svojich už preredených radov, obnovia novou krvou svoje stárnuce organizácie a oživia aktivitu celej československej politickej emigrácie.

Pokrokové krajanské organizácie na letiská, ani na železničné stanice neposlali nikoho. Vyhlásili zásadu: „Kto teraz opúšťa vlasť, nemôže byť dobrým vlastencom." O poaugustových utečencov sa vôbec nebili, naopak, keď prišli s nimi neskôr do styku, objasňovali im, ako to s tými „neobmedzenými možnosťami", „so slobodou a demokraciou" v týchto krajinách v skutočnosti vyzerá a otvorene im povedali, že ich miesto je v ČSSR. Mnohí utečenci sa o tom veľmi skoro sami presvedčili.

Bezvýchodiskovosť emigrácie

A pokiaľ ide o aktivizáciu politickej emigrácie, „obrodenej" poaugustovými utečencami, na ktorú sa programátori toľko spoliehali, ani tá Amerika neobjavila. Veľa bolo pokusov zjednotiť a zjednocovať roztrieštené rady poaugustových emigrantov, rovnako málo bolo úsilia o zjednotenie emigrácie poaugustovej s emigráciou starou, t. j. povojnovou a pofebruárovou. Ale bez znateľného výsledku.

Všetky zrazy, kongresy a konferencie politickej emigrácie — či už ľudácko-separatistickej, pofebruárovej buržoáznej alebo poaugustovej — sa vyznačujú spoločnou črtou. Vždy sú iba „programové", zamerané na budúcu činnosť, vždy rokujú iba o tom, čo budú robiť. Nikdy neanalyzujú ani nehodnotia to, čo urobili, čo dosiahli, čo uskutočnili. O vykonanej práci sa nehovorí. V danom prípade je to naozaj pochopiteľné. Republika stojí pevne v strede Európy, Američania s útokmi na Prahu a Moskvu stále okolo „otáľajú". Durčanský naďalej trčí v Mníchove, Kirschbaum robí stále poskoka Romanovi, Feierabend zomrel bez toho, že by sa mu bol splnil sen, aby sa vrátil do Prahy ako minister financií obnovenej republiky a rovnako starý Zenkl už sedí v New Yorku z milosti Američanov a nie v Prahe vo vládnej funkcii. Tieto aj súčasnú aktivizáciu — ak vôbec možno hovoriť o akejsi aktivizácii — starí emigrantskí pohlaváři opäť zameriavajú len na budúcnosť. Zas rečnia, už sa mikrofóny trasú, čo všetko uskutočnia, keď zjednotia celú československú emigráciu a nastane renesancia emigrantského hnutia, aké svetlé perspektívy čakajú aj poaugustovú emigráciu v „slobodnom" svete.

Nič o tom, ako sa noví emigranti uchytili, ako žijú dnes, či nemajú aj nejaké problémy, či sa im splnili predstavy, s akými odchádzali do emigrácie. A tak nepočuli, ani nechceli počuť správy o problémoch utečencov a ich ťažkostiach so zamestnaním, s chorobami, ktoré začali dolihovať nielen na nervový systém, ale aj holú existenciu utečencov.

Smutné a apatické tváre

Na konferencii Československej spoločnosti pre vedu a umenie v Horgene v júni 1970 sa však tiež problémy — aj keď neplánovane — dostali na program. Po slávnostných referátoch si vyžiadal slovo delegát, československý emigrant zo Švédska Otakar Storch. Na veľké prekvapenie prítomných sa nepripojil k stanoviskám slávnostných referátov, nespustil paľbu na „komunistický režim" v ČSSR, ale kriticky sa vyjadril o prejavoch rečníkov. Apeloval na prítomných, aby sa zahľadeli na veci, aké v skutočnosti sú, aby sledovali život ľudí, ktorých vyviedli z Československa a teraz sú nešťastní. „Vidím okolo seba československých emigrantov so smutnými a s apatickými tvárami," vyhlásil Otakar Storch z tribúny konferencie. „Povinnosťou nás všetkých je skúmať a nájsť príčiny, prečo je to tak."

Prítomní boli šokovaní. Doterajšie sa predsa všetci hovorilo o veľkých možnostiach, o blahobyte, o nevídanom životnom štandarde, ktorý aj československým emigrantom poskytuje „slobodný svet" a krajiny „neobmedzených možností". Na apel pána Storcha sa reagovalo rozlične. Niektorí tvrdili, že hlavná príčina ťažkostí je v tom, že emigranti nemajú jazykové znalosti. Niektorí zasa poukazovali na to, že v západných štátoch je vyššie pracovné tempo, iní zasa zdôrazňovali, že československí emigranti nemajú dosť iniciatívy, podnikavosti a pod. V tejto súvislosti prehovoril aj Sláva Volný — taktiež na nemalé prekvapenie prítomných. Zobral si na pomoc knihu Pavla Tigrida Emigrácia v atómovom veku. Parafrázoval tú časť knižky, kde sa hovorí, že „emigrácia je nemoc" a dodal: „Už po krátkej skúsenosti musím plne potvrdiť, že emigrácia skutočne nemocou je. Tvrdím to preto, že vidím, ako sa ľudia pod tlakom emigrácie veľmi pretvárajú a stávajú sa inými."

Predsedajúci konferencie dr. Jiří Škvor na Storchov apel skúmať príčiny ťažkostí a strastí emigrantov vyhlásil doslova: „Byť utečencom je ťažký osud. Emigrácia nie je pre slabých, v nej možno všetko očakávať, na všetko treba byť pripravený."

Niektorí oponovali takýmto stanoviskám a vytrvalo chceli dokázať, aké možnosti československí emigranti na Západe majú, a to napriek tomu, že v tom čase už mnohí čs. emigranti skladali tvrdé skúšky z emigrantského života a ochutnávali tvrdé kôrky emigrantského chlebíčka. Ináč výroky práve Jiřího Škvora o Slávo Volnom na tejto konferencii nezaujímavé. A to tým viac, že jeden aj druhý zohrali veľmi odpornú úlohu pri verbovaní československých občanov do emigrácie v roku 1968—69, ba Jiří Škvor ako pofebruárový emigrant už dávno predtým. Tentoraz však treba súhlasiť aj s názorom Sláva Volného, že „ľudia v emigrácii sa veľmi pretvárajú" a treba dodať: aj pretvarujú. Pán Volný je naozaj exemplárny prípad takéhoto procesu. Hoci sám vidí, že emigrácia je nemoc, za zatvorenými dverami na uzavretej konferencii to nahlas aj povie, ale na vlnách Slobodnej Európy, kde pracuje, denne vykrikuje „o raji na Západe", aby získal pre emigráciu ďalších mladých a neskúsených ľudí z ČSSR.

Vráťme sa však k otázke, ktorú na konferencii v Horgene nadhodil Otakar Storch iste nie náhodne, že vidí okolo seba smutné a apatické tváre čs. emigrantov. Otázka spôsobu života emigrantov, uplatnenia ich schopností, spokojnosti, šťastia v nových krajinách je veľmi diskutovanou a spornou ako otázka motívov, pre ktoré v rokoch 1968—69 československí občania emigrovali.

Isteže, mnohí čs. emigranti z rokov 1968—69 sa na Západe aj dobre uplatnili. Minister zahraničných vecí Kanady Sharp vyhlásil v parlamente, že čs. emigranti sú pre Kanadu veľkým darom. Netreba pochybovať tentoraz o úprimnosti jeho slov. Kapitalisti majú veľmi dobre vykalkulované, aké náklady vydáva štát na každého vysokoškolsky vzdelaného občana, aj keď väčšina si hradí všetky študijné náklady sama. Podľa úradných štatistík za posledných 10 rokov prišlo do Kanady okolo 50 tisíc vysokoškolsky vzdelaných ľudí, medzi nimi aj niekoľko slovák z ČSSR (všetkých poaugustových emigrantov prišlo do Kanady okolo 14 tisíc, no z nich sa vyše 5000 vrátilo do vlasti). Náklady na štúdium spomenutých 40 tisíc vysokoškolákov, ktorí prišli do Kanady zo zahraničia, by stáli Kanadu 552 miliónov dolárov. No Kanada ich dostala takmer zadarmo. Totiž aj fáma, že kanadská vláda investovala na pomoc čs. emigrantom (letenky z Viedne, podpory, kurzy atď.) vyše 9 miliónov dolárov, bola veľmi nesolídna a skreslená, lebo čs. emigranti náklady na letenky museli vrátiť kanadským úradom a taktiež časť iných poplatkov.

(4)

Euripides: Byť pozbavený vlasti je veľká tragédia...

Tragické osudy emigrantov

10(115)XV

Tých, čo sa takto dobre uplatnili, bola naozaj len nepatrná časť. Aj podľa priznania emigrantských organizácií viac ako polovica emigrantov nepracuje v odboroch, v ktorých pracovali doma alebo pre ktoré mali kvalifikáciu. Je známe, že mzdy emigrantov ani zďaleka nedosahujú priemer miezd v jednotlivých krajinách a v rovnakom zadelení ako u domácich pracovníkov. Rovnako je známe, a emigranti to najlepšie vedia, že najpodradnejšie roboty, najnižšie platené, najťažšie, sú práve údelom aj čs. emigrantov. A čo povedať o tých, ktorí rozmnožili rady nezamestnaných v Kanade, USA a v iných krajinách, čo niekoľkokrát zmenili pracovisko za pomerne krátky čas? Čs. emigranti boli medzi prvými, ktorých prepustili. O osudoch niektorých v dlhšej časti seriáli článkov o emigrácii.

M. REDKOVEC

PRAVDA, 20. mája 1972, str. 6.

PRAVDA, 23. mája 1972, str. 6.

Podľa priznania emigrantských organizácií väčšina pocugustových emigrantov nepracuje v odboroch, v ktorých pracovali doma alebo pre ktoré mali kvalifikáciu. Mzdy emigrantov ani zďaleka nedosahujú priemer miezd domácich pracovníkov v jednotlivých krajinách a v rovnakom zadelení. Rovnako je známe, a emigranti to najlepšie vedia, že najpodradnejšie roboty, najnižšie platené, najťažšie, sú práve údelom aj čs. emigrantov. A oni boli a sú aj medzi tými, čo rozmnožujú rady nezamestnaných.

O trampotách a niekedy naozaj veľkých drámach a drastických skúsenostiach týchto ľudí sa na konferenciách nehovorí, ani emigrantské noviny o nich nepíšu. A život takých pocugustových emigrantov vypĺňajú práve takéto problémy, štvanice, sklamanie, zúfalstvo! Čím napríklad zmerať utrpenie mladej ženy Punčochárovej, rod. Bakalovej zo Sobotišťa? Manžel František Punčochár ju doslova hrozbami prinútil emigrovať aj s dvojročným chlapčekom. V septembri 1968 odišli do Rakúska a po troch týždňoch do Austrálie. Negatívne črty manžela, hrubosť, panovačnosť, egoizmus a povýšenosť sa v Austrálii ešte viac vyhranili a prejavili. Zapadol do „západnej" spoločnosti, začal ešte viac piť, urážal ju i bil, o rodinu sa nestaral, chodil po nociach s pochybnými partiami. V júli 1970 ju nechal aj s trojročným chlapčekom a odišiel od rodiny úplne. Nepoznala jazyk, nemala tam nikoho známeho. Zostala úplne sama, 20 tisíc kilometrov od domu, bez finančných prostriedkov. Darmo sa obracala o pomoc na emigrantské organizácie i austrálske úrady. Vraj nemôžu pána manžela prinútiť, aby sa o ňu staral. Naozaj len ten malý chlapček a materinská láska k nemu ju zachránili pred samovraždou. Jedna starenka v dome jej naň trocha dozerala a ona pracovala 14 - 16 hodín, upratovala a prala po domácnostiach. Chcela si zarobiť na cestu späť. Zaumienila si, že sa vráti, aj keby sa čo malo stať. No organizmus ani mladého človeka nie je z ocele, najmä ak je v takom duševnom rozpoložení. Myslela si, že je naozaj koniec. A práve vtedy stretla československého občana Jozefa Škrabáka z Dvorníkov, ktorý tiež emigroval do Austrálie, počul o nej a pomohol. Aj on už skúsil, že emigrantský chlieb býva niekedy až veľmi tvrdý. V máji 1969 nastal zlom v jeho pokojnom živote, rozišiel sa s dievčaťom a pod vplyvom citovej rozladenosti urobil ten osudný krok a emigroval do Austrálie.

„Neuváženosť a chybnosť môjho rozhodnutia som spoznal až v bezprostrednom dotyku s cudzinou a možnosťou porovnávať ľudské vzťahy v socialistickom Československu s ľudskými vzťahmi na Západe," napísal Jozef Škrabák vo svojej žiadosti o povolenie návratu do vlasti. Hneď sa vrátiť nemohol, lebo podpísal zmluvu na dva roky a keby ju zrušil, musel by zaplatiť cestu aj z Viedne do Austrálie, na čo by musel šetriť veľmi dlhý čas. „Ak dnes, po dvoch rokoch pobytu v Austrálii, prosím naše orgány o povolenie vrátiť sa do ČSSR, tým by som zároveň rád odpovedal, kde sú ľudské vzťahy lepšie, kde je spoločnosť lepšia aj humánnejšia. Je to u nás doma v ČSSR, len tam chcem žiť a tam [illegible]em pracovať pre naše socialistické zria[illegible]ie."

„Chcel by som všetkých ľudí," pokračuje vo svojej žiadosti o povolenie vrátiť sa do ČSSR Jozef Škrabák, „ktorí ešte snívajú o Západe, zobudiť z ich klamného sna. Neprinesiem si domov milióny ani tisíce dolárov, ale nesiem si v duši neoceniteľné hodnoty lásky k domovu, lásky k našej Československej socialistickej republike a dnes s odstupom času aj zvýšenú úctu a vďaku Sovietskemu zväzu za pomoc v rokoch druhej svetovej vojny, aj v roku 1968. A to tým skôr, že som si tu našiel našu občianku ako partnerku, s ktorou chcem kráčať spoločne životom a ktorá, žiaľ, v roku 1968 tiež odišla z ČSSR. Tým skôr sa chceme a musíme vrátiť domov, aby naše deti neboli vychovávané v egoizme a v špekulácii kapitalistickej spoločnosti. Preto prosím československé úrady o povolenie návratu do vlasti. V ČSSR som sa narodil, tam som ochutnal prvý kúsok chleba, tam som vyštudoval, tam chcem statočne pracovať a žiť so svojou rodinou. Dostal som tvrdú lekciu od života. Môj odchod z ČSSR bol veľkým omylom. Prosím čs. úrady, aby mi umožnili presvedčiť našu socialistickú vlasť, že to myslím úprimne a čestne. Jozef Škrabák, Sydney."

Anna Punčochárová svoju žiadosť o povolenie návratu do ČSSR doplnila nasledovne:

„Keď som ochorela a myslela som si, že zúfam, osud mi doprial stretnúť čs. občana pána Škrabáka, ktorý tiež poznal svoj omyl, že odišiel do cudziny. Jediným naším cieľom a jedinou našou prosbou je, aby ste nám umožnili vrátiť sa domov a uzavrieť manželstvo so vlasti. Prosím čs. úrady o povolenie návratu z tejto chladnej cudziny do našej drahej socialistickej Československej republiky. Chcem vychovať z môjho malého synčeka naozaj statočného a socializmu oddaného človeka.

Anna Punčochárová."

Áno, aj takéto drámy prežívali a prežívajú čs. občania, ktorí odišli z našej vlasti a ktorí zblízka poznali tvrdé reality každodenného života v „slobodnom svete". Anna Punčochárová a Jozef Škrabák nie sú jediní. Koľko ich tam bĺúdi po metropolách západných krajín! Kde sú tie perspektívy, bombastické sľuby o „neobmedzené" možnosti, ktoré im sľubovala nepriateľská propaganda, aby ich zlákala pre emigráciu? Život im udeľuje tvrdé lekcie, lámu všetky ilúzie a ružové predstavy s ktorými odchádzali do zahraničia.

Keď Jozef K o b z o emigroval roku 1968 do USA, mal práve 17 rokov. Z New Yorku napísal nášim orgánom v žiadosti o povolenie návratu do vlasti:

„Neozaj neviem, ako som sa mohol nechať tak oklamať. Doteraz som nenašiel primeranú prácu ani možnosť štúdia. Úpenlivo prosím, aby som mohol pokračovať v štúdiu doma a žiť so svojou rodinou, s rodičmi, bratmi a sestrami v drahej vlasti."

O povolenie návratu žiada naše úrady aj František Smrčok a Peter Mikulášek z Jablonca. Obaja emigrovali do Kanady. František S m r č o k ostal vo Viedni pri spoločnom zájazde začiatkom roku 1969.

„Priznám sa," píše v liste našim úradom, „že som bol v čase svojho rozhodnutia zostať na Západe pod vplyvom západnej propagandy, proti ktorej sa vtedy u nás nebojovalo. Vtedajšia propaganda Volného, Jezdinského a ostatných rozbila mnoho našich rodín, zničila životy mnohých našich ľudí, najmä mladých. Teraz som ako mnoho našich ľudí poznal na vlastnej koži, že skutočnosť je tu úplne iná, ako o nej píšu ľudia, naši nepriatelia, čo sú za to dobre platení. Neozaj som zmenil svoj názor o Západe a cítim, že sem nepatrím. Je tu mnoho našich ľudí, ktorí sú rovnako nešťastní ako ja, ale domov píšu, že sa majú dobre a sú šťastní. Nie je to však pravda. Hanbia sa priznať pravdu. Nestretol som v Kanade ešte nášho človeka, ktorý by bol naozaj šťastný."

Peter M i k u l á š e k tiež poznal na vlastnej koži skutočný život na Západe:

„Ešte som nečítal v žiadnom prospekte o Západe, v žiadnom cestopise o vyspelých kapitalistických štátoch, v žiadnom článku v novinách, a najmä emigrantských, to, čo som mal možnosť vidieť, počuť a prežiť na Západe. Len teraz si viem oceniť mnohé veci, ktoré sme si, najmä my, mladí ľudia, doma nevážili a oni hlbšie o nich nepremýšľali. Koľko ľudí, najmä mladých, sa u nás doma nikdy nezamyslí napr. nad zákonom o práci, keď nikdy nepoznali, čo je to byť prepustený z práce, chodiť od jedného závodu k druhému a prosiť o prácu a nakoniec žiť z ponižujúcej podpory, ktorá nestačí ani na nájom a jedlo. Veď v Hamiltone, kde teraz žijem a ktorý má 297 tisíc obyvateľov, je teraz vyše 34 tisíc nezamestnaných. Chceme sa vrátiť s manželkou a dcéruškou, ktorá sa nám tu narodila pred štyrmi mesiacmi, do vlasti a zapojiť sa do práce zo všetkých síl, lebo som na vlastnej koži poznal, čo je to kapitalizmus a socializmus a aký svet rozdielov leží medzi nami. Prosím Vás, neberte to odo mňa ako frázu. Hovorím to veľmi úprimne a čestne. Budeme šťastní, ak nám uverite a umožníte nám návrat do vlasti, aby sme mohli v nej žiť a svojou statočnou prácou pomáhať budovať jedine správne zriadenie pre pracujúceho človeka. Chceme sa úprimne zaradiť medzi statočných, oddaných ľudí nášho socialistického zriadenia. S pozdravom: Peter Mikulášek s rodinou."

O sklamaní a oklamaní

A koľko bolo a koľko ešte je takýchto oklamaných a sklamaných čs. občanov, ktorí v rokoch 1968 - 69 emigrovali do toho ospievaného „slobodného" sveta a na vlastnej koži spoznali, čo sa skrýva za oslňujúcou pozlátkou výkladných skríň a neónovej reklamy západného sveta? Ale to nie sú tie najhoršie prípady. Tí sa ešte vzchopili, tí ešte našli v sebe odvahu a morálnu silu pozrieť sa do očú predovšetkým vlastnému svedomiu, spravodlivo prehodnotiť vlastný čin - tiež odchod z vlasti bez súhlasu našich orgánov, no aj situáciu, do ktorej sa dostali týmto činom. A toto už bolo ich polovičné víťazstvo. Ešte museli prekonať veľa ťažkostí, kým sa dostali na spiatočnú cestu domov, ale pevné rozhodnutie vrátiť sa domov dávalo im silu a akúsi zvláštnu, neobyčajnú istotu, s ktorou prekonávali prekážky a ťažkosti. A ťažkostí nebolo málo. Len čo naznačili svoj zámer vrátiť sa domov, začalo sa šikanovanie. Mnohých pre takéto rozhodnutie okamžite prepustili z práce. Emigranti, ktorí spálili za sebou všetky mosty a stali sa zarytými nepriateľmi našej vlasti, sa vrhli na nich ako šakaly. Rovnako aj rozličné zložky emigračných úradov a často i tajnej polície.

Žiaľ, nie všetci čs. občania, ktorí opustili našu vlasť v rokoch 1968 - 69, našli v sebe toľko síl, aby poznali pravdu, a toľko odvahy, aby korigovali svoj omyl. Niektorí akoby stratili sami seba, vláčia sa po mestách západných krajín, navidomoci chradnú fyzicky aj duševne, mnohí z nich pod ťarchou skutočnosti stratili všetku vieru, túlajú sa bez cieľa ako v rozvodnenom prúde bez spásonosného brehu. Áno, aj miera sklamania má svoje určité hranice, za ktorými človek už stráca všetko: zdravý rozum, normálnu úvahu i vôľu a odvahu. Nejaký čas ich ešte držala nádej, že im ktosi predsa len konečne odkryje keď už nie horizonty veľkých perspektív, tak aspoň minimálne podmienky ľudskej existencie. No potom, keď sa aj táto nádej rozplynula, opantala ich akási falošná márnivosť. Veď s takouto prehrou sa predsa vrátiť domov nemôžu.

Títo nešťastníci potom strácajú pomaly aj ten posledný ostrovček, ktorý si ešte zachovali a ktorý si každý emigrant nosí v sebe: obraz matky, starej matky, otca, brata i sestry, obraz rodného kraja, krásnych chvíľ mladosti aj prvých lások a nezabudnuteľných priateľstiev. Postupne strácajú aj tento posledný oporný bod, ktorý ich držal doteraz nad hladinou, až zmizol úplne a ich život dostáva už len jediný rozmer - strmý zráz do priepasti až na samé dno, do podsvetia západného sveta.

M. REDKOVEC

PRAVDA, 23. mája 1972, str. 6.

PRAVDA, 25. mája 1972, str. 6.

EURIPIDES: Byť pozbavený vlasti je veľká tragédia... (6)

VINA A NÁSLEDKY

Strašný zločin spáchali všetci tí domáci „obrditelia" i zahraniční „priatelia", ktorí majú na svedomí čs. emigráciu v rokoch 1968/69. Ničím týmto konštatovaním nijako nechceme a ani nemôžeme zmeniť zodpovednosť ani jedného dospelého čs. občana, ktorý v rokoch 1968/1969 emigroval do cudziny, za jeho čin. Každý odchod v tom období bez povolenia našich orgánov bol nepriateľským činom proti našej vlasti a proti záujmom nášho ľudu.

Jednako naša vlasť tolerovala mnohým tento čin, lebo si ho čestne priznali, vrátili sa domov a stotočnou prácou ho napravujú.

V našom seriáli sme poukázali aspoň na niektoré smutné osudy čs. utečencov v kapitalistickom svete. Pravdaže, je ich oveľa viac a nie je možné ani vymenovať týchto nešťastníkov. Zahraničná propaganda i emigrantski pohlaváři to, samozrejme, papierujú. So všetkou cynickou vierolomnosťou dokazujú, že takýchto prípadov niet, že je to iba výmysel komunistickej propagandy a pod.

Tragické a zlomené osudy

Stačí sa však obrátiť na oficiálne orgány napríklad v Kanade a spýtať sa, či čs. emigranta Waltera Procházku z Prahy 25. 8. 1971 zadržali a uväznili pre krádež. Či rovnako neuväznili Otakara Horancu, ďalej Jindřicha Rozeka a ďalších. Stačí sa informovať u kanadských orgánov, či sa v nemocniciach v Londone, Hamiltone, Toronte a Montreale nalečia duševne chorí čs. emigranti, ktorých nešťastný osud v Kanade dovieol do ťažkých depresívnych stavov zúfalstva. A rovnako je to aj v západnom Nemecku, vo Švajčiarsku a Austrálii.

Takéto nešťastie našim ľuďom nespôsobilo zemetrasenie ani prírodné živly, ale ľudská zlomyseľnosť našich nepriateľov, ktorí sa často i teraz pasujú na spasiteľov našich národov a chcú otravovať vedomie našich ľudí. Oni majú na svedomí inžiniera Dezidera Slachu z Bratislavy, Milana Pochaníča z Podhorodu, okres Michalovce, a ďalších, ktorých doslova uštvali k samovraždám.

Mimoriadne neľudsky doľahol tento zločin na čs. deti a dospievajúcu mládež, ktorú rodičia-emigranti často brutálnou silou donútili emigrovať.

13. augusta 1970 uverejnil denník Toronto Star otrasnú správu: „Prvého augusta na poludnie spáchalo samovraždu mladé krásne dievča. Bilzo Spadina Road v Toronte skočila pod idúci vlak torontského metra." Pri všetkom úsilí torontská polícia za celý čas nemohla zistiť, kto bola táto nešťastná pekná dievčina. Policajný maliar-detektív Jim Majury nameľoval skicu, podľa možno životnej tvári dievčaťa. Polícia vyzývala verejnosť, aby jej pomohla identifikovať totožnosť nešťastnice. O dva dni neskôr tie isté noviny uverejnili článok, objasňujúci tento tragický príbeh. „Dievča ležalo v márnici a matka sa bála polície ísť sa pozrieť naň. Nešťastná dievčina bola pozbavená emigrantka Zuzana Hermanová. Jej matka Mária Hermanová hľadala svoju 17-ročnú dcéru dva týždne, zatiaľ čo jej neidentifikované telo ležalo v márnici. Pani Mária Hermanová s plačom povedala pri vyšetrovaní, že sa bála voľať na políciu, lebo sú emigranti a báli sa publicity." Pani Hermanová aj so svojimi dcérami, 17-ročnou Zuzanou a 18-ročnou Máriou, emigrovala do Kanady roku 1968. „Rozvedená matka bola v Československu zubárkou," napísali torontské noviny Toronto Star, „ale v Kanade jej nedovolili vykonávať prax pre jej profesiu. Teraz pracuje na čiastočný úväzok ako upratovačka v hoteli. Všetky tu žili ako cestry, no v novej krajine mali veľa problémov, ťažkostí s novým jazykom. Doma mali vysokú životnú úroveň, o tú nemajú skoro nič, nemajú priateľov a spoločnosť, kde mladí používajú omamné drogy."

Pravá podoba Západu

Nakoniec smutná je história tragédie rodiny Hermanovcov a najmä ich 17-ročnej Zuzany. A koľko takýchto tragédií zasiahlo rodiny pozbavených emigrantov v kapitalistických krajinách bez toho, že by sa o nich niekto dozvedel, lebo emigrantské noviny o Zuzane Hermanovej nenapísali ani slovo. O takýchto prípadoch sa v emigrantských plátkach nepíše a nehovorí sa o nich ani na konferenciách a kongresoch emigrantských organizácií. Nik sa nezamyslí, ako im zabrániť v budúcnosti.

Naopak, Svitok reční a píše o západnej demokracii ako o „politike syntézy demokracie, socializmu a humanizmu", Šik, Löbl a Turčan do neba vychvaľujú ekonomický systém Západu, Jezdinský reční o duchovných hodnotách a všetci spoločne i s ľudákmi Poučom, Dancanským, Kirschbaumom a agentmi amerických rozviedok Tigridom a Peroutkom nadávajú a chrlia síru na našu socialistickú vlasť.

Mnohí profesori kapitalistických univerzít burcujú verejnosť západných kapitalistických štátov, aby sa spamätala, lebo sa rúti do priepasti morálneho rozkladu a úplnej degradácie najelementárnejších duchovných hodnôt. Publikujú výstražné štatistiky o požívaní omamných drog už na stredných školách a o šírení tohto moru na univerzitách v neuveriteľných rozmeroch. No pohlaváři československej politickej emigrácie tieto skutočnosti, tieto otrasné fakty nevidia a nechcú vidieť. Plšu a do zachrípnutia rečnia o „zázrakoch" ekonomických i politických, morálnych i etických, ktoré vraj vytvára „demokratická"

spoločnosť v západných štátoch. Nenávisť proti vlasti sa stalo ich krédom, zlomyseľnosť a cynická vierolomnosť ich životnou filozofiou. Za judášsky groš vyrábajú denne vodopády lží a ohňostroje ohovárania s podlým cieľom zdiskreditovať socialistické idey v očiach západnej verejnosti, najmä robotníckej triedy, a na druhej strane vyvolať falošné ilúzie o kapitalizme v očiach verejnosti socialistických krajín vôbec a ČSSR obzvlášť. Stálu pozornosť venujú náladám čs. poaugustovej emigrácie v západných krajinách. Nie, nie osude emigrantov im vôbec nezáleží, ide im len o to, aby ani jeden si to predsa len nerozmyslel a nevrátil sa späť do ČSSR. To nechcú za nijakú cenu pripustiť. Preto fabrikujú správy o ťažkej ekonomickej situácii v ČSSR, o „terore", o hermetickom uzavretí hraníc, o „sabotáži" čs. inteligencie...

Aký je ten náš život!

Život v našej vlasti isteže najlepšie vyvracia všetky lži vo všetkých aspektoch, vo všetkých variantoch ohováračskej kampane nepriateľskej propagandy. Budovateľský pohyb našej vlasti ešte nikdy nezaznamenal taký dynamiku ako práve v poslednom období. Fakty našich súčasných pracovných dní každého presvedčajú, aký stabilitu dosiahli politická, ekonomické a mravné istoty našej socialistickej spoločnosti. Tieto úspechy, ktoré významné v uplynulom roku, boli výsledkom stále sa prehlbujúcej politickej i pracovnej aktivity našich pracujúcich. Toto pracovné nadšenie i politická angažovanosť jasne dokazujú, že leninskú politiku činorodej práce, ktorú uskutočňuje terajšie vedenie strany a štátu, podporuje zdrvujúca väčšina nášho ľudu.

Naši politickí, ekonomickí i vedeckí predstavitelia prehlbujú kontakty so zahraničím, zúčastňujú sa na medzinárodných rokovaniach a pod. Niekoľko desiatok najrozličnejších výstav organizujeme každý rok v zahraničí, a to aj v západných krajinách. Športovci sa zúčastňujú na zápoleniach na všetkých kontinentoch atď. Naša vlasť cieľavedome prehlbuje socialistickú deľbu práce so socialistickými krajinami v rámci RVHP, všestranne upevňuje styky s týmito štátmi s celou váhou presadzuje v zahraničnej politike zásady mierovej spolupráce so všetkými krajinami bez ohľadu na spoločenské zriadenie.

M. REDKOVEC

PRAVDA, 25. mája 1972, str. 6.

PRAVDA, 23. mája 1972, str. 2.

RADŠEJ TRIEZVO

Problematika pracovnej neschopnosti má takú závažnosť, že sa dostala spolu s ďalšími otázkami aj na program rokovania februárového pléna ÚV KSČ. Dôvodov na to bolo viac, ale osobitne výrazný je fakt, že kvôli úrazom alebo nemociam chýba denne v práci na celom území ČSSR vyše 290 000 ľudí.

Je to pomerne veľa, aj keď v uplynulom roku nastala u nás vo vývoji pracovnej neschopnosti zmena. Čísla ukazujú pokles oproti roku 1970 z 5,11 na 4,51 percenta. V prvých mesiacoch tohto roku sa trend pracovnej neschopnosti v podstate udržiava na predchádzajúcej úrovni, pričom v Slovenskej socialistickej republike sa napríklad vo februári „marodilo" menej ako v ČSR.

Úsilie o zníženie pracovnej neschopnosti, samozrejme, ani v najmenšom nesmie ohroziť kvalitu liečby a starostlivosť o zdravie, jeho cieľom je poskytnúť chorým všetko, čo im patrí, a náleží, ale ochudobnená nemôže byť ani spoločnosť. Musí chrániť záujmy pracujúcich, hľadať príčiny nemocnosti, pokiaľ je to možné predchádzať im — a aj postihovať tých, čo by sa chceli prižívať na nemocenskom poistení. Opatrenia, ktoré sa v tomto smere prijali, sa väčšinou osvedčili. Mnohí odborníci už hovoria o obrate vo vývoji pracovnej neschopnosti. Februárové plénum ÚV KSČ bolo však triezvejšie, klasifikuje situáciu ako u r č i t é z l e p š e n i e. A oprávnene, pretože nejde len o čísla, ale o oveľa hlbšie súvislosti. Ukazuje sa napríklad, že optimálny priemerný čas trvania jedného prípadu pracovnej neschopnosti možno vymedziť na čas medzi 15—17 dňami. Ďalšie zníženie absencie pre nemoc a úraz (bez toho, že by sme podceňovali kontrolu a pod.) môže priniesť najmä široko založená prevencia v starostlivosti o zdravie pracujúcich. A tá ešte stále nie je na úrovni. Na dôkaz môžeme pripomenúť hoci mnohé kritické pripomienky na nedávnych výročných schôdzach ROH, v slovenských závodoch ich podali viac ako v českých.

Zodpovednosť za tento stav spočíva na viacerých miestach, ale teraz ide skôr o nápravu. Veľa — a vari najviac v tomto smere môžu urobiť odbory. Mali by využiť zákonné podklady na ochranu starostlivosti o pracujúcich a presadiť aj veci, na ktorá niet vo vedení závodov a podnikov dosť chuti, pretože ekonomické stimuly nepôsobia vždy žiadúcim smerom. Najmä v takých prípadoch by mali odbory vystúpiť s celou váhou svojej autority. Vyžaduje to záujem každého jednotlivého pracovníka aj nevyhnutnosť zabezpečiť plynulosť výrobného procesu.

F. ZDOBINA

PRÁCA, 24. mája 1972, str. 2.

Kniha o Slobodnej Európe

Diverzia a špionáž

P r a h a (Práca) — Na tlačovej besede, usporiadanej sekretariátom federálneho Ministerstva vnútra a nakladateľstvom Naše vojsko zoznámili sa pražskí novinári s vydaním významnej knihy o organizácii, praktikách a poslaní známej protičeskoslovenskej rozhlasovej stanice Slobodná Európa. V publikácii nazvanej „Kapitán Czechowicz splnil úlohu", odkrýva autor v plnej šírke ideologickú diverziu a špionážny charakter tejto štvavej mníchovskej vysielačky.

(oš)

Pred zjazdami umeleckých tvorivých zväzov

AKO A ČÍM ZAČAŤ?

Organizmus slovenských umeleckých tvorivých zväzov prežil a prechádza dlhým ozdravovacím procesom. V tomto procese sa triedili sily aj názory, formoval sa nový profil umeleckých organizácií; postupne sa vytvorili základné predpoklady pre to, aby sa umelecké tvorivé zväzy mohli zmeniť na ideové, výberové organizácie.

Takými majú byť umelecké zväzy po svojich zjazdoch, ktoré sa čoskoro začnú. Je pochopiteľné, že premenu doterajších zväzov na ideové organizácie nemožno uskutočniť k istému presne určenému dátumu. Nejde v nijakom prípade o akt administratívny, ktorý možno realizovať raz navždy. „Triedenie duchov", ktoré zjazdom predchádzalo a ktoré možno v istom zmysle slova chápať ako ich prípravu, sa často odohrávalo v prudkej zrážke názorov. Miera poznania, ku ktorej sme v tejto oblasti dospeli, je cenná tým, že v procese jej osvojovania si niekto niečo darované — všetko bolo treba vybojovať: väčšinou proti názorovým protivníkom, ale niekedy aj proti vlastným mylným presvedčeniam, proti mýtom a falošným predstavám „o stave vecí", ktoré mnohí umeleckí pracovníci považovali za definitívne a nemeniteľné poznanie pravdy. Konfrontácia tohto „poznania" s historickou pravdou, so spoločenským vývojom dokázala jeho obmedzenosť a fiktívnosť. Je dobre, že si z tohto faktu mysliaci ľudia z kultúrnej obce vedeli vyvodiť dôsledky.

Povedal som už, že premenu tvorivých zväzov na ideové organizácie nemožno dosiahnuť raz navždy. Je to logické. Ideová organizácia je takou práve vtedy, ak ideovo naozaj „žije". Ak ustavične skúma a preveruje svoje názory na problémy, ak prehlbuje svoje poznanie, ak hľadá cestu k riešeniu vecí a ak sa za správne riešenie pime a bezvýhradne angažuje. Byť ideovou organizáciou, to nie je jej stavom, to predpokladá trvalú prítomnosť poznávacieho procesu, uvedomelé smerovanie k marxisticky poňatej historickej pravde.

Zväzy pristupujú k svojim zjazdom s dostatočne jasným pohľadom na svoju nedávnu minulosť. To je, ako sa hovorí, dobré pre začiatok, ale pre budúcnosť s tým vystačiť nemožno. Nepochybne bude treba vrátiť sa do minulosti, povedzme do prvej polovice 60. rokov a skúmať, kedy a ako začali prenikať do nášho myslenia prvky liberalizmu, kedy začala pracovať časovaná mína revizionizmu v našom vedomí.

Zdá sa — a pre mnohých to bude trpké poznanie, že mysliaci duchovia našej kultúry nedokázali v absolútnej väčšine prípadov včas rozpoznať, že prichádza najprv k posunu a potom k deštrukcii socialistickej hierarchie hodnôt, že sami začínajú hlásať tézy, proti ktorým predtým bojovali. Je to o to trpkejšie, že časť umelcov uverila legende o tom, že sú duchovným predvojom národa. Tento faul proti marxistickému mysleniu — jeden z prvých, mal nedozerné následky.

Veď už v 63. roku uvorejnil Kultúrny život rozhovor so Sartrom, v ktorom Sartre anticipoval vývoj, predostrel dokonalý a detailný návod na to, čo sa u nás neskôr odohralo. Je to, pravda, iba jeden z mnohých príkladov. Všetky spolu sú v tomto období skôr symptomami než novou „kvalitou". Tá prichádza až neskôr. Dôležité je, že vo vytvorenom falošnom vedomí nezostal nijaký priestor pre také pojmy, ako napr. socialistický realizmus, stranickosť umenia, triednosť, proletársky internacionalizmus atď.

Návrat späť sa dotýka často ľudskej samolúbosti a nebýva vždy ľahký. Je však o to nevyhnutnejší, že spolu s omylmi treba revidovať aj mnohé kultúrnopolitické škody, že treba napr. postaviť na správne miesto hodnoty, ktoré boli zatlačané do pozadia, často na periférium umenia — nezaslúžene a na škodu veci. Pravda, to bude mať za následok, že mnohé z umeleckých „stálic" začnú žiariť menej jasnejšie. Pochopiteľne, túto rebilanciu hodnôt nemožno robiť tak, že sa ku každému umeleckému dielu pridá opačné znamienko, že sa veci postavia dolu hlavou. Opakovaná chyba už nie je chybou, skôr svedčí o zlom úmysle. Treba obnoviť princíp stranickosti umenia, treba ustáliť vo vedomí umeleckých pracovníkov socialistický realizmus ako metódu umeleckej tvorby, treba spraviť veľa ďalšieho. Nič z toho však nemožno robiť mechanisticky a mechanicky, podčiarkovaním a otrepaným akcentovaním nevyhnutnosti toho, čo naozaj nevyhnutné je. Platili by na nás v plnej miere Leninove slová: „Najspoľahlivejší prostriedok, ako zdiskreditovať novú politickú (a nielen politickú) ideu a uškodiť jej, záleží v tom, že ten, kto sa ju usiluje obrániť, privádza ju až k absurdnosti. Pretože každú pravdu, ak ju „preženieme, (ako hovorí Dietzgen starší), ak ju zveličíme, ak ju rozšírime za rámec jej skutočnej platnosti, možno priviesť až k absurdnosti, ba dokonca za uvedených okolností sa pravda nevyhnutne musí zvrtať v absurdnosť..."

To, o čom som hovoril, lepšie povedané, čo som naznačil, bude patriť medzi prvé a najzávažnejšie úlohy tvorivých zväzov po zjazdoch. Nepochybujem o tom, že aj v obnovených zjazdoch sa vyskytnú tendencie „zľahčiť si veci", že sa vyskytnú tendencie namiesto tvorivého myslenia aplikovať hotové poučky aj tam, kde to zložitosť javu nedovoľuje. Myslím, že by to bol zlý začiatok nového obdobia v práci ideových tvorivých zväzov, že by to súčasne bola zlá prognóza nielen pre ne, ale aj pre budúcnosť umenia.

Ak si teda bezprostredne pred zjazdmi umeleckých tvorivých zväzov kladieme otázku: Ako a čím začať — odpoveď môže byť jedine: tým, čím sme za onoho času prestali — tvorivým dialektickým, marxistickým myslením pri skúmaní kultúrnej minulosti a prítomnosti, pri skúmaní problémov, ktoré nám nastolí budúcnosť.

Všetko ďalšie vyplynie práve z toho.

MIROSLAV VÁLEK,
minister kultúry SSR

HISTORICKO-POLITICKE KORENE CESKO-SLOVENSKEJ VZAJOMNOSTI

V živote socialistického človeka zohrávajú významnú úlohu city vlastenectva, ktoré sa utvárali a stelesňovali od dávnych čias. Prechovávanie a prejavovanie vlastenectva, že okrem svojho vlastného domova má ešte širšiu domovinu, tvorí významný mravník v civilizačných pravidlách ľudského spoločenstva. História našich národov od čias národného prebudenia cez uvedomenie si spolupatričnosti Čechov a Slovákov až po vytvorenie idei československej štátnosti je úzko s ňou spätá.

Vznik československého štátu bol stelesnením významnej historickej etapy, stelesnenej v idei česko-slovenskej vzájomnosti. Vyše päťdesiatročný vývoj spoločného národného života Čechov a Slovákov dotvárał povedomie národnej spolupatričnosti. Idea česko-slovenskej vzájomnosti prešla do povedomia najširších ľudových más v podobe pojmu československej vlasti. Táto podoba sa uhniezdila, keď si pracujúci vytvorili socialistickú vlasť a plne sa s ňou zžili, keď ich triedne a národné záujmy sa plne stotožnili. Dôležitým medzníkom v dotváraní povedomia spolupatričnosti je aj začlenenie Československa do spoločenstva socialistických štátov.

Idea česko-slovenskej vzájomnosti je prirodzeným dôsledkom toho, že naše národy sú si jazykovo i kultúrne blízke a v spoločnom boji za svoju národnú slobodu sa utvárali spoločné črty ich národnej povahy. Žili hlboké historické korene. Oddávna žila v povedomí českého a slovenského národa a stávala sa podnetom a motiváciou činu, ktorý vyústil do československej štátnosti. Na ceste k štátnej jednote museli naše národy prekonať bariéru, ktorá ich oddeľovala začlenením do rôznych štátno-politických celkov v dualistickej rakúsko-uhorskej monarchii. Český národ sa snažil dosiahnuť národnú svojbytnosť, slovenský národ sa však musel domáhať, aby ho vôbec uznali ako národ. Národná sloboda jedného z našich národov bola závislá od národnej slobody druhého bratského národa.

CIELE ROBOTNÍCKEJ TRIEDY

Charakteristickou črtou národného hnutia Čechov a Slovákov bolo, že práve prostredníctvom neho sa dostávali k politickému hnutiu. Spolitizovanie česko-slovenskej národnostnej otázky viedlo k jej začleneniu do politických programov jednotlivých politických strán, ale súčasne aj k podriadeniu triednym záujmom. Buržoáznopolitické strany vystupovali výlučne ako národno-politické strany a svoj triedny záujem prezentovali ako záujem celonárodný. Česká a slovenská buržoázia mohla však vydávať svoj triedny záujem za celonárodný len dovtedy, kým robotnícka trieda nevstúpila do politického života spoločnosti. Po vytvorení svojej politickej strany do svojho politického programu zahrnula aj požiadavku národnej slobody. Ciele robotníckej triedy sa mohli a môžu dosiahnuť len v internacionálnej jednote. Logicky z toho vyplýva, že aj skutočná národná sloboda je dosiahnuteľná a môže byť trvale zabezpečená len v širšom internacionálnom začlenení do rodiny slobodných socialistických národov.

Sociálna demokracia však prepadávala oportunizmu a skĺzavala na pozície buržoázneho nacionalizmu, prestávala sa zamýšľať nad skĺbením národných snažení s konečnými cieľmi robotníckej triedy. Aj najvznešenejšiu ideu česko-slovenskej vzájomnosti, ktorá prenikala do povedomia najširších ľudových más, považovala za celonárodné dielo, za vec všetkých tried. Ideológovia buržoázie i pravicoví vodcovia sociálnej demokracie dokazovali, že Československá republika bola výsledkom cieľavedomého národno-politického programu buržoázie a politický režim nou vytvorený vydávali za stelesnenie túžob našich národov.

Československá republika bola výrazom boja všetkého ľudu za uplatnenie práva na sebaurčenie. Buržoáznodemokratické zriadenie v Československu bolo však výsledkom pomeru triednych síl, výsledkom zrady vodcov sociálnej demokracie na robotníckej triede. Toto zriadenie nemohlo byť stelesnením ideálov pracujúcich.

Komunistická strana Československa sa už v svojich prvých programových dokumentoch postavila na pôdu Československej republiky ako východiskovú základňu triedneho boja. Prihlásila sa k všetkým vskutku pokrokovým tradíciám českého a slovenského národa. Najvlastnejšie túžby našich národov pojala do svojho programu ako súčasť triedových cieľov proletariátu a dôsledne ich presadzovala.

Komunistická strana Československa odmietla buržoáznu legendu o vzniku Československej republiky. Dokazovala, že nacionalistická posadlosť ohrozuje jednotu našich národov. Upozorňovala, že nacionalistické vášne spôsobujú vratkosť aj medzinárodného postavenia Československa. Nacionalistická buržoázia nielenže nepretržite podporovala a ďalej nerozvíjala ideu česko-slovenskej vzájomnosti a československú štátnosť, ale ju svojím počínaním ohrozovala.

Buržoázia nevyriešila žiaden problém spoločnosti. Kapitalistické zriadenie vyhrotilo všetky politické, sociálne i národnostné rozpory.

VLASTENECTVO NAPLNENÉ HRDINSKÝMI ČINMI

V čase akútneho ohrozenia republiky nacistickým Nemeckom sa znovu a naliehavejšie javila potreba sklbiť boj za národnú slobodu, za upevnenie zväzku Čechov a Slovákov i iných národností s bojom za demokratické výdobytky a boj za demokraciu s bojom za konečné ciele robotníckej triedy. Komunistická strana Československa na svojom VII. zjazde takýto ucelený program vypracovala. Dôležité je aj to, že ho dokázala vniesť do povedomia širokých ľudových más, že zábránila buržoázii rozdúchavať nacionalistické vášne, zneužívať oprávnené obavy zo straty národnej slobody a takto v nacionalistických vlnách ovliv pre svoje fašizačné strany.

Hlboké vlastenecké cítenie nášho ľudu, spojené s rastúcim triednym uvedomením, sa stalo impulzom a motiváciou hrdinských činov v obdobi národnooslobodzovacieho boja. Samy tieto hrdinské činy naplňali obsah československého vlastenectva. Po zrade vládnúcich kruhov bol pokus vytvoriť dojem, že slovenský pracujúci ľud podľahol nacionalistickej ľudáckej ideológii a že pocity česko-slovenskej vzájomnosti, československého vlastenectva i samotná československá štátnosť sú vážne otrasené. Bolo to klamné zdanie, čo ukázalo heroické vystúpenie slovenského národa v Slovenskom národnom povstaní. SNP ukázalo, že neboli otrasené idey česko-slovenskej vzájomnosti.

Idea česko-slovenskej vzájomnosti vyjadrená v československej štátnosti sa prehĺbila v tej miere, v akej sa spájala s bojom za spravodlivé usporiadanie politických pomerov v novej, oslobodenej Československej republike. História znovu otvorila jej životnosť a zároveň dala za pravdu komunistickej strane, že národné záujmy možno trvalo zabezpečiť len za predpokladu ich podriadenia záujmom robotníckej triedy. Presadzovanie politickej orientácie na socialistický vývoj spoločnosti, bolo po oslobodení súčasťou boja za naplňanie tejto idey socialistickým obsahom.

V priebehu socialistickej výstavby sa dotvárala socialistické národné povedomie a súčasne československé socialistické vlastenectvo. Ono zohrávalo dôležitú úlohu aj pri formovaní profilu socialistickej osobnosti a jej hlbokého citového a humánneho založenia, malo veľký podiel na motiváciách budovateľského úsilia nášho ľudu i na pocite hrdosti nad vykonaným dielom.

Idea socialistického vlastenectva vytvára spoločenské povedomie spolupatričnosti jednotného československého štátu so socialistickými krajinami. Bez toho povedomia národný patriotizmus by sa nevyhnutne zvrhol na obmedzený nacionalizmus. Socialistický internacionalizmus nielenže rešpektuje národnú svojbytnosť, ale jedine on zaručuje slobodný národný rozvoj.

NAŠE MIESTO JE VO ZVÄZKU SOCIALISTICKÝCH KRAJÍN

Naše národy vo zväzku s ďalšími socialistickými krajinami majú široký priestor a záruky svojho národného rozvoja i svojej československej štátnosti.

V období spoločenskej krízy v rokoch 1968—1969 sa rozvinulo otázka suverenity, nezávislosti a dokonca aj neutrality Československa. Revizionistické sily pod zástavami „prozrasu" ťahali našu spoločnosť nespäť. Išlo im o návrat k spoločenským realitám minulosti, k niekt samotným zidealizovaným tradíciám a legendám. Prudkosť reakcie v tejto otázke sa vysvetľuje tým že sa týkala citových stránok národa a najmenej mohla byť korigovaná rozumovými dôvodmi. Príčinou toho bolo, že v predchádzajúcom období sme svoju pozornosť príliš zahrnovali do minulosti, osobitne v oblasti národných a národnostných vzťahov. Revizionisti sa usilovali „napravovať" nedôslednosti histórie a túto „vylepšenú históriu" postaviť ako trvalý ideál, ktorému podľa nich bolo treba prispôsobiť život spoločnosti. Niektoré otázky vzťahov Čechov a Slovákov skutočne neboli doriešené a strana ich musela riešiť v zmysle československej federácie. Československá federácia je uplatnením princípov v rámci historicky sa vytvorivších novodobých národov a štátov. Súčasný stupeň rozvoja socializmu v mnohom musí zostávať pri formách zodpovedajúcich týmto princípom, aj keď v priebehu socialistickej revolúcie a socialistickej prestavby spoločnosti nadobúdajú nový obsah.

Vývoj ide dopredu a spája sa k podriaďovaniu národného internacionálnemu. Aj česko-slovenskú vzájomnosť treba posudzovať z hľadiska postupujúcej socialistickej integrácie, z hľadiska miesta Československa v tejto integrácii. Štátnosť vôbec treba posudzovať z hľadiska budúceho komunistického vývoja.

Vzťahy, aké sa vytvoria ďalším vývojom spoločnosti, povedú k tomu, že pozornosť bude stále viac smerovať k internacionalistickému výkladu. Robotnícke hnutie uskutočňuje tú úlohu, ktorú si vytýčilo už pri svojom vzniku. Tejto úlohe sa podriaďuje i česko-slovenská vzájomnosť.

JÁN ŠULIČ

PRAVDA, 25. mája 1972, str. 5.

O krok k zjazdu

Takmer dvojročná existencia Socialistického zväzu mládeže dokázala vpísať túto organizáciu do nášho celospoločenského diania v takej miere, že s účasťou mládeže sa pinoprávne počíta v každej oblasti nášho života. Pochopiteľne, že táto situácia nevznikla náhodne, že je to dôsledok uplatňovania a praktického rozvíjania politiky KSČ, záverov XIV. zjazdu KSČ a súčasne dôsledok aktivity mladých ľudí. Členovia Socialistického zväzu mládeže si na svojej ustanovujúcej konferencii schválili Program, v ktorom sa medzitým hovorí:

„... Socialistický zväz mládeže sa chce vo svojom úsilí opierať o pomoc a spoluprácu všetkých čestných mladých ľudí. Chceme v našich radoch združiť mladých robotníkov, poľnohospodárov, pracujúcu i študujúcu mládež, mladú inteligenciu. Máme rozdielny vek, rozdielne záujmy, povolanie, ale spája nás to hlavné — úsilie o rozmach socialistickej spoločnosti..."

Je to cieľ dalekosiahly, nemožno očakávať jeho splnenie v priebehu dní, týždňov či mesiacov, a preto, ak dnes v roku I. zjazdu SZM hodnotíme výsledky činnosti tejto organizácie, môžeme o nich hovoriť s uspokojením. V prvom rade je to takmer dvojnásobný vzrast členskej základne, pracovná iniciatíva mladých ľudí, ktorá prináša miliónové hodnoty, a v nemalej miere aj ideové upevnenie organizácie, ktoré sa prejavuje v uvedomelom postoji k otázkam vnútornej aj zahraničnej politiky. Okresné konferencie SZM nás však upozornili ešte na jednu vlastnosť členov našej zjednotenej mládežníckej organizácie. Väčšina okresných konferencií dokázala, že mladí ľudia sa neuspokojujú s dosiahnutými výsledkami, že vidia svoju prácu kriticky a tvorivo, hľadajú cesty k jej zlepšeniu. Podnety okresných konferencií SZM by nemali ostať v zabudnutí, ale práve ony by mali vytvoriť tvorivú bázu rokovania blížiacich sa krajských konferencií SZM a cez ne dovies kritické myšlienky a podnetné návrhy z činnosti ZO SZM až k najvyššiemu fóru organizácie — k I. zjazdu SZM.

Z doterajších skúseností vyplýva, že Socialistický zväz mládeže, ako záloha komunistickej strany, musí mať prvoradý záujem na tom, aby v jeho radoch pracovali mladí komunisti a ich prostredníctvom zvyšovať stranícky vplyv na všetku organizovanú mládež. Je preto potrebné, aby sa zväzácke organizácie ešte dôslednejšie zaoberali otázkou navrhovania svojich najlepších členov za kandidátov KSČ, a to najmä z radov robotníckej a roľníckej mládeže v záujme posilňovania marxisticko-leninského charakteru strany. Táto úloha by mala byť súčasťou programovej perspektívy Socialistického zväzu mládeže v tom zmysle, aby vo všetkých výboroch základných organizácií SZM pracoval aspoň jeden mladý člen strany.

Ďalšou naliehavou otázkou, ktorou by sa mali zaoberať krajské konferencie SZM, je otázka upevňovania vnútrozväzovej disciplíny. To nie je len problém plnenia úloh, v tomto smere sa ukázali naši mladí ľudia vo väčšine prípadov dôslední, je to skôr otázka dodržiavania stanov. Bolo by potrebné zamýšľať sa najmä nad tou časťou stanov SZM, v ktorých sa hovorí o prijímaní nových členov. Aj keď je mládežnícka organizácia dobrovoľnou organizáciou, vstup do nej je v každom zmysle slova cťou pre mladého človeka a o túto česť by sa mal zaslúžiť. Ako vyplýva z praxe, vznikla v kontinuite Pionierskej organizácie a Socialistického zväzu mládeže určitá medzera. Ide o mládež 12- až 15-ročnú, ktorá mentálne už nie je v pionierskom veku a ešte nie vo veku zväzáckom. Na nich by sa mala sústrediť starostlivá pozornosť orgánov a organizácií SZM ako na budúcich členov SZM, ktorí sa majú o toto členstvo pričiniť.

Otvorenou otázkou ostávajú ešte stále formy práce mládeže a s mládežou. Cieľavedomé vedenie mládeže k budovateľskej a pracovnej aktivite, k politickej angažovanosti občanov socialistickej republiky musí byť samozrejme hlavnou náplňou SZM. Pritom však, a práve preto, by nemala byť otázka záhavy, športu, kultúrnych podujatí len okrajovou záležitosťou mládežníckej organizácie. Nie náhodilo, z času na čas, ale cieľavedome vychovávať v mladých ľuďoch spoločenský takt, kultivovanosť pohybu a reči, cit pre medziľudské vzťahy, citlivý vkus, náročnosť na vlastné správanie sa, aj okolia. To všetko sa dá postupne uskutočňovať za pomoci ostatných spoločenských organizácií. Socialistický zväz mládeže by však nemal čakať, kým mu pomoc poskytnú, ale sám by mal vyjsť s iniciatívou, veď je to v záujme jeho členov, v záujme budúcnosti. Pozornosti všetkých členov SZM, ale najmä delegátov krajských konferencií a delegátov I. zjazdu SZM by nemala ujsť brožúrka, ktorú vydal ÚV SZM ako materiál pre diskusiu k I. zjazdu SZM. Sú v ňom zahrnuté hlavné úlohy Socialistického zväzu mládeže a jeho Pionierskej organizácie po XIV. zjazde KSČ, ktoré by mali byť pilierml ďalšieho nacredovania SZM, tvorivého skvalitňovania jeho ďalšej činnosti.

EVA TRANČÍKOVÁ

Pred zjazdami slovenských umeleckých zväzov

V najbližších dňoch sa začne druhý zjazd Zväzu slovenských spisovateľov a po ňom sa budú konať aj ďalšie zjazdy umeleckých organizácií. Séria zjazdov tvorivých zväzov iste bude tvoriť významný medzník konsolidačného procesu v oblasti kultúry. Pred rokom na zjazde KSS povedal prvý tajomník ÚV KSS súdruh Jozef Lenárt: „Komunisti v jednotlivých kultúrnych a umeleckých inštitúciách si musia uvedomiť, že len principiálnym postojom, bez falošnej stavovskej solidarity a sebauspokojenia, môžu prispieť k definitívnej porážke a izolácii protisocialistických síl a k získaniu širokého frontu tvorivej inteligencie na podporu našej politiky. Očakávame, že nadchádzajúce zjazdy umeleckých zväzov čestne uzavrú obdobie účtovania a hľadania východísk a prijmú pozitívne programy, zamerané predovšetkým na rozvoj socialistickej angažovanej tvorby."

Z pozoruhodných článkov

Naozaj, nastal čas, keď doterajší proces v našom umení a kultúre mal by sa, a isté sa aj prejaví, v novej, socialistickej tvorbe. Pre umenie ako pre všetky ostatné úseky činnosti platí, že jeden skutok je viac ako sto najpríznivejších slov. Spoločnosť, tak ako potrebuje nové stroje a byty, ako potrebuje chlieb a zdravie, potrebuje aj nové básne a romány, divadelné hry, potrebuje hudbu a sochy, lebo potrebuje duchovný život a krásu. Tým viac spoločnosť socialistická, pre ktorú rozvoj kultúry je nielen programom, ale aj zmyslom.

Etapa, ktorou prešli umelecké zväzy na Slovensku, nebola ľahká ani jednoduchá. Dnešnému stupňu konsolidácie predchádzali hľadania, spory, i zápasy, neraz ostré, lebo to boli zápasy predovšetkým ideologickej povahy. Ako sa konštatovalo v Poučení z krízového vývoja i v iných stranických dokumentoch, oblasť kultúry patrila k tým, ktoré boli najsilnejšie zasiahnuté vpyvom oportunizmu i antisocializmu. Navyše, viacerí spisovatelia a umelci boli priamymi organizátormi ideologického rozvratu a ku svojim kontrarevolučným zámerom zneužívali aj samotné umelecké zväzy a ich zariadenia. Ako sa povedalo na slovenskom i štátnom zjazde strany, ciele pravice a reakcie boli na Slovensku rovnaké ako v Čechách. Taktika i rozmach pravičiarov však na Slovensku boli v niečom rozdielne a iná bola i miera deštrukcií. „Politický vývin na Slovensku po januári 1968 sa vyznačoval určitými charakteristickými črtami, ktoré mali korene v objektívnych i subjektívnych, avšak predovšetkým dlhodobých činiteľoch." (Správa zjazdu KSS.)

V umeleckom fronte na Slovensku sa to prejavovalo tak, že tu diferenciačný proces nastal ešte pred januárom 1968 a bol to proces, v ktorom sa nikdy nepodarilo vyčleniť a zatlačiť zdravé jadro, podporujúce marxisticko-leninskú orientáciu v strane i v kultúre. Napríklad, mnohé z verejných vystúpení spisovateľov Mináča, Mihálika, Matuška, Válka a iných, zavčasu diagnostikovali liberalistické a pravicové nebezpečenstvo v umení, varovali i pred opätovaním socialistických a národných pozícií. Veľkú úlohu tu zohrala najmä autorita Ladislava Novomeského, jeho krédo vyslovené už na jar 1968, že chce byť pri náprave nedostatkov, ale nechce byť hrobárom socializmu. Jadro vlasteneckých súdruhov, umelecky predovšetkým realistov, bolo rovnako tak vo výtvarnom, filmovom, ako aj v ostatných umeniach.

Najväčší problém

Vzhľadom na takúto situáciu na Slovensku bolo možno voliť cestu regenerácie a rekonštrukcie jestvujúcich zväzov, pričom ich novú orientáciu založiť predovšetkým na marxisticky orientovanom jadre umelcov. (Na rozdiel od situácie v Prahe, kde rozhodnutím štátnych orgánov rozpustené dovtedajšie tvorivé zväzy, na Slovensku bol rozpustený začiatkom roku 1970 iba jeden z nich — Zväz filmových a televíznych pracovníkov). Z úloh, ktoré bolo treba v poslednom období plniť, uvedieme aspoň najdôležitejšie. Najskôr bolo treba verejne sa distancovať od všetkých chýb a omylov, od mýlnych dokumentov, ktoré poprijímali staré vedenia týchto zväzov. Nešlo, pravdaže, o formálne odtrúbenie minulosti, ale o pochopenie príčin a dôsledkov chýb. Toto úsilie vyvrcholí v ideovoumeleckých analýzach posledných rokov, ktoré jednotlivé organizácie predložia svojim zjazdom. Treba podotknúť, že nijaká jednorázová analýza nemôže nahradiť permanentný proces poznávania a že aj k chybám minulých rokov sa budeme nevyhnutne vracať aj naďalej.

Druhou naliehavou úlohou bola očista tvorivých zväzov od pravicových síl, ktoré svojou hazardérskou činnosťou škodili aj samotnému umeniu. V prvej etape to bola očista orgánov týchto zväzov, ktorá prešla k prehodnoteniu činnosti všetkých členov. Zo zväzov museli a musia odísť tí, ktorí boli aktívnymi organizátormi a iniciátormi politických deštrukcií, ktorí boli autormi pochybných a zhubných koncepcií kultúrneho života. Pričom základnou mierou hodnotenia nie je ich činnosť umelecká ich diela, ale ich politické postoje, ich protisocialistické akcie či už organizačnej alebo publicistickej povahy.

Nové zloženie členskej základne úzko súvisí s novými stanovami zväzov. Niektoré z nich už platia, iné budú prijaté na zjazde. Popri zachovaní špecifík jednotlivých umení ich spoločnými črtami je jednoznačné prihlásenie sa k politike komunistickej strany a socialistického štátu, zameranie tvorivej činnosti v duchu ideí socializmu, demokracie a pokroku. Podľa návrhov nových stanov budú umelecké zväzy charakteru výberovej ideovotvorivej organizácie, pričom podmienkou členstva budú jednak umelecké diela, ale aj občianska angažovanosť autora, jeho vlastenectvo, a internacionalizmus. Okrem toho, že zjazdy potvrdia analýzu i stanovy, vypracujú nové programy. V týchto programoch prizývajú všetkých čestných tvorcov k pravdivému zobrazovaniu skutočnosti, k uplatneniu tvorivej energie i fantázie, ktorá poskytuje súčasnosť. Významným momentom zjazdov je opätovné prihlásenie sa väčšiny umelcov k tvorivej metóde socialistického realizmu.

Hradbou proti pravici

Takto pripravené idú tvorivé zväzy na svoje zjazdy. Úprimne povedané, naša verejnosť dlho očakáva otvorené slovo umelcov k nedávnej minulosti i k súčasnosti. Veď, od apríla 1969, kedy nové vedenie strany, na čele s dlhoročným priateľom a dobrým radcom kultúry, súdruhom

Husákom, nastúpilo u nás marxisticko-leninský kurz, prešli sme obrovskou cestou. Státisíce pracujúcich v závodoch obnovili dynamiku výroby, poľnohospodári dosahujú rekordné úrody, zrýchlila sa bytová výstavba, zlepšilo sa zásobovanie prehlbuje sa socialistická demokracia. Tak ako, pre mnohých už neuveriteľne, život sa z hlbokej krízy pohol a kýbe dopredu, musí sa pohnúť aj umenie a kultúra. Nemožno donekonečna opakovať, že tu bol vplyv pravičiarov a nepriateľov najvýraznejší, pôsobiaci dávnu pred rokom 1968.

Možno povedať s istotou, že väčšina umeleckých tvorcov, na Slovensku hlási sa aktívne k tvorbe socialistickej kultúry. Mnohým z tých, ktorí boli zvedení falošnými rečami pravičiarov, ktorí reálne videnie zamenili za ilúzie a naivne sa dali pomýliť, mnohí z tých tiež už pochopili o čo vlastne išlo v tragickej lúre roku 1968. Očakáva azda spoločnosť neprávom ich slovo sebakritiky? Nielen to, pracujúci právom očakávajú, že svoje viny napravia títo tvorcovia predovšetkým svojím dielom, že sa zaangažujú na rozvíjaní socialistického umenia.

Na druhej strane musíme povedať, že niet času (ani nikdy nebude) pre nejaké nové ilúzie, pre nejaké zbratanie „čo sme si, to sme si, veď sme si..." bolo by hrubo nemarxistické domnievať sa, že aj najlepšie stanovy organizácie, či zjazdová rezolúcie nahradia proces premien, názorovej prevýchovy. Bolo by politickou krátkozrakosťou domnievať sa, že pravica a sily nám nepriateľské sa navždy vzdali. Do niektorých časopisov, divadiel, do kín, na výstavy i do kníh, prenikajú také myšlienky, ktoré sú v rozpore so socialistickou kultúrnou politikou. Prepašovávať cez umenie dvojzmyselné politické narážky alebo aj urážky, svedčí síce na jednej strane o úbohosti a malosti porazených, ale na druhej strane neznačuje aj ich trúfalosť a bezočivosť. Všetky takéto pokusy sa budú zamedzovať, ak treba aj mocenskými, rozumej politickými prostriedkami. Socialistická kultúrna politika je socialistická aj svojou veľkorysosťou a citlivosťou. To však neznamená, že citlivosť a trpezlivosť možno zamieňať za bezprincipiálnosť a ideovú bezbrehosť.

Boj proti pravici v kultúre v danej etape pravdaže nemožno ohraničiť iba na nutné zamedzovanie negatívnych pokusov. Dnes ide najmä o to, aby sa zjednocovali všetky pokrokové sily v umení a kultúre okolo komunistov, aby ich zjednocovala spoločná snaha tvoriť bohatú, presvedčivú a vzrušujúcu socialistickú umenie. Tvorivé zväzy čaká veľká práca svetonázorového vplyvu na svojich členov tak, aby sa z nich stávali uvedomelí tvorcovia stranického umenia v službách národa a ľudu.

Otvorene hovoríme, že máme málo angažovaných piesní a básní, máme málo výtvarných diel popri ešte stále mnohých módnych nefigurativnych cvičeniach. Máme akútny nedostatok súčasných divadelných hier a filmov. Pretože budujeme socializmus a komunizmus, vždy pravdaže povieme: máme málo umenia, chceme ho mať viac a lepšie. Dnes možno povedať, ale aj to, že prvé lastovičky priletelí. Najmä v rámci rozličných súťaží vyšlo z dielní umelcov viacero pozoruhodných výkonov a pracuje sa na viacerých umeleckých dielach — ako to vyplýva zo zámerov tvorcov, ktorí prihlásili v umeleckých fondoch.

Práve na sústredenom a zjednotenom zjazde vlasteneckých tvorcov o novú tvorbu vyniknú celá hĺbka a beznádejnosť pokusov našich ideologických odporcov. Metóda socialistického realizmu ponúka tvorcom písať a spodobovať skutočnú pravdu, pravdu socialistickej revolúcie, ktorá mení a polepšuje svet. Táto metóda, socialistická tvorba, presadí sa v boji proti formalizmu, abstrakcionizmu, verbalizmu, proti gýču, ktorý sa žiada modernému mešťanovi. Pozitívnou tvorbou, novými umeleckými činmi, vytvorí sa jednotná hrádza tvorcov proti vplyvu pravice a mešťactva. A to prirodzene, bez recidív schematizmu a subjektivizmu v každej podobe.

Kritériá, ktoré sa pri hodnotení umenia a umelcov uplatňovali na predchádzajúcich zjazdoch tvorivých zväzov, nemôžeme akceptovať, aj keď, najmä u časti kritikov a recenzentov, doznievajú. Nie je veľký ten umelec, kto sa kochá v odcudzení človeka a sám je bez východísk. Veľký a uznávaný je ten tvorca, ktorý svojím dielom presviedča, ktorý ovláda majstrovstvo umenia preto, aby mu rozumel ľud, aby svoje majstrovstvo dal do služieb socialistického humanizmu a socialistickej budúcnosti. Pre nás niet umeleckých hodnôt bez ideových hodnôt.

Takéto zásady budú tvorivé zjazdy nielen proklamovať, ale pôjde o to, aby prenikli do celého života jednotlivých zväzov, jednotlivých umení. Umenie má citlivý organizmus, preto naše straníckе a štátne orgány prejavili v tejto oblasti dostatok trpezlivosti a porozumenia. Funkcia v umení spoločnosti je nezastupiteľná, ale nie je výlučná. Umenie patrí pracujúcim. Štát u nás vynakladá nesmierne prostriedky na podporu kultúry, ktoré sú ďaleko širšie ako iba výstavba divadiel, galérií, ateliérov a podobne. Socialistický štát očakáva, že tieto prostriedky sa investujú správne, že sú to, takpovediac, návratné investície. Vrátia sa v podobe diel, ktoré budú dôstojnou súčasťou socialistického života. Nerobiť chyby, to by malo byť za nami, robiť veľké činy, tvoriť diela, ktoré pretrvajú čas, to je pred nami.

Dr. PAVEL KOYŠ,
námestník ministra kultúry SSR

PRÁCA, 27. mája 1972, str. 6.